

#2

LATIN
AMERIKA

#2 årgang 31, des 2025
Latin-Amerikagruppene i Norge

LATIN AMERIKA

#2 – desember 2025

Årgang 31

Løssalgspris: 70,-

Utgiver:

Latin-Amerikagruppene i Norge

Christian Krohgs gate 15

0186 Oslo

latin-amerikagruppene.no/publikasjoner/
tidsskrift

Redaksjon:

Eline Ruud Kristiansen
Martha Christensen
Ragnhild Holm Kanestrøm
Amalie E. S. Berger
Maria Chatzouli
Juan Grajales
Kristina Vatland

Bidragstere:

Hanna Steffenak
Elisabeth Vatland
Mikan
Aurora
Lina Alvarez Reyes
Gaia Alvarez Atanasova
Nizaraguagruppa
Signa Larssen
Inga Haugdal Solberg
Maria Refsland
Gabriela Guzmán Leifsen
Lisa Hammelbo Søyland
Olav Gjøystdal
Vidar Jortveit
Brasilgruppa
Stine Linnerud Jespersen
Oda Fjellang (design)

Opplag: 700 eksemplarer

Trykk: Merkur Grafisk AS

Utgis med støtte fra:

INNHOOLD

Leder	3
Krig, krig, krig!	4
Skolen er ikke Forsvarets rekrutteringsarena	8
Krig, militarisme og klima- og miljøkriser	10
Sliteneliten - Fred heller	13
Militariseringens falske trygghet: Lærepunkter fra Brasil	14
Fred i El Salvador – men til hvilken pris?	16
Tegninger om fred	18
Hva skjedde med Ecuador?	20
It Was Not Just a Trip: A Story of Exile	24
Verifiseringsoppdrag i Colombia	28
La Muchacha - No azara	34
Ingen fred uten kvinner	36
Nicaragua: Et paranoid diktatur	38

Illustrasjon forside: Gaia Alvarez Atanasova.

Vil du skrive for oss?

Har du en ide til en artikkel, bildeserie eller et tema vi bør ta opp? Vi tar gjerne imot reportasjer, kulturanbefalinger, kommentarer, debattinnlegg og andre ting med Latin-Amerikatemata. Ta kontakt: latinamerika@gmail.com

LEDER

Det er lett å snakke om fred, det er lett å kalle seg selv et “fredsland”, å være “fredsforkjemper” og å gi fredspriser. Rett før denne utgaven av tidsskriftet skal trykkes, kan vi lese at blant annet den argentinske presidenten og Trump-vennen Milei og den ecuadorianske autoritære presidenten Noboa har sagt at de skal komme til rådhuset i Oslo for å støtte årets fredsprisutdeling. Mottakeren av prisen, Maria Corina Machado, har hyllet Netanyahu, selv om han leder et folkemord i Gaza, og berømmet Trump sitt arbeid for fred, selv om han og USA har angrepet og drept mennesker i en rekke småbåter i Det karibiske hav og truer med å gå til krig mot Venezuela. Fredsprisen skulle gå til de som jobber for nedrustning og fred, og prisutdelingen viser at det er mange ulike forståelser av hva fred og fredsarbeid er.

Fredsnaasjonene er stolte av sine lave kriminalitetsrater, sin stabilitet, og sitt robuste forsvarsapparat for å beskytte sivilisasjonen mot barbari. Fredslandene snakker om fred, snakker om velstand, snakker om den strenghet og visdom som de eksporterer rettferdighet og orden med til hele verden – som om det er “krigsnaasjonenes” egne feil at de ikke vet bedre. *Takk og lov at vi i nord kan lære dem om fred!*

Fredslandene kan snakke om fred, kalle seg fredelige, og samtidig eksportere missiler, rifler, stridsvogner, granater, droner og krigsfly. Når kulene tier, snakker man om fred. Når kulene blir produsert, snakker man også om fred. De forsøker å få oss til å tenke at det er fred som kommer langs samlebåndene, som kommer ut av fabrikkportene.

I fredslandene har de også begynt å kalle våpenproduksjon “bærekraftig”. Kongsberggruppen, med slagordet «protechting people and the planet», skriver om det de holder på med: *Å gjøre mennesker trygge, og kloden mer bærekraftig. Sustainability is at the core of our values and our operations, We protect people and the planet by innovating technology today, for a better tomorrow.*

I FN-rapporten «Vår felles framtid» fra 1987 var definisjonen av bærekraft å «imøtekomme dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov». Krig, militarisme og våpenproduksjon er voldelig gjennom utvinning av metaller, konflikt over territorier, angrep på demonstranter mot gruvedrift, krigsødeleggelser, klimaendringer,

oppretttholdelse av kolonialistiske maktstrukturer på ulike måter og så videre. Våpenproduksjon er bare bærekraftig hvis bærekraftsdefinisjonen kun gjelder visse folk, visse generasjoner. Våpen ødelegger menneskers muligheter til å få dekket sine behov, nå og i framtida.

Det er vanskelig å snakke om fred, som i mindre kriging. Avrustning, det å fjerne våpen, er å stille seg sårbar og naiv – naken uten rustning. Garantien for fremtiden, sier de store mennene, ligger i orden, i forsvar og i forberedelse. Garantien for fremtiden er kontroll: fast, “macho” og tung. Like tung som blyet i kulene som i morgen skal regne ned over byer, andre byer. Kan vi krige oss til fred? Kan stadig flere våpen ende i fred? Våpenene i USA forteller en annen historie.

Det er også vanskelig å snakke om fred, som i mindre kriging, for hvem er noen til å si at folk i krig ikke skal få forsvare seg, kjempe imot, ta tilbake det som var deres?

I filmen *En dag uten krig*, bestemmer franske, tyske og engelske soldater seg for å legge ned våpnene og feire jul sammen. Soldatene er lei, og når de hører sang fra fiendenes skyttergraver ender de opp med å synge sammen. En av soldatene skriver hjem om at de drakk over stakkarene som sendte dem til fronten for å gyve løs på hverandre, mens de satt trygt hjemme.

Filmen er basert på faktiske hendelser fra 1914, da våpenhvilen skjedde mot ledelsenes vilje. Naivt eller ei: det er forferdelig å vite at mennesker blir satt til å drepe hverandre av ledere og ledelser som sitter i trygghet. Det er absurd at ordene bærekraft og fred brukes om det som bare er for noen, mens andre får liv og land ødelagt av våpenproduksjon og krigføring.

I dette nummeret av tidsskriftet kan du lese om militarisering, vold og våpenproduksjon forkledd som beskyttelse og trygghet. Kanskje du kan synge noen av sangtekstene vi har lagt inn i jula og snakke om en fred som er for alle, for nå og for framtida?

God lesing!

KRIG, KRIG, KRIG!

Tekst og illustrasjon: Juan Grajales

«Militainment» er et begrep lansert av flere akademikere og journalister for å beskrive symbiosen mellom underholdningsindustrien og mediene på den ene siden, og USAs militærindustri på den andre, i perioden fra begynnelsen av 1990-årene og inn i 2000-tal.

Krigen har vendt tilbake.

Det vet vi alle, selv de som anstrenger seg mest for å skjule seg for virkeligheten, slå av TV-en, trekke for gardinene, kaste dagens avis – og alle andre dagers aviser – i søpla. De dårlige nyhetene har nådd alle verdenshjørner: de velstandstidene som statsledere har proklamert ser ut til å ha kjørt seg fast i et blindspor.

Konfliktene kan se ut til å skje langt fra oss, alltid på den andre siden av kloden – og likevel er det vanskelig å ikke merke det på prisene i dagligvarebutikken, på økningen på strømregningen, på prisen på bensin og, selvfølgelig, i politikernes retorikk som vever fremmede tråder inn i vår hverdag.

Men det er også sant at vi alltid har kjent til krig – i mange år har vi sett på den, komfortabelt fra vår egen sofa. Man trenger ikke å ha vervet seg for å se hvordan livet er i kasernene, kjenne adrenalinet i skyttergravene, høre drønnet fra eksplosjoner og se heltenes blod og svette – hjertet banker raskere, pupillene utvider seg, og på et vis virker det som om episk musikk er like naturlig som rotorbladenes smell, maskingeværets knatring og det øyeblikket av spenning mellom at granaten kastes og at den eksploderer.

Splintene treffer ikke oss; metallbitene borer seg ikke inn i kjøttet vårt; trommehinnene våre sprekker ikke; kulene går ikke gjennom oss. Og når en sky av hvite bokstaver med navn og roller stiger opp på en svart skjerm, vender vi trygt tilbake til sofaen i vår egen stue. Noen,

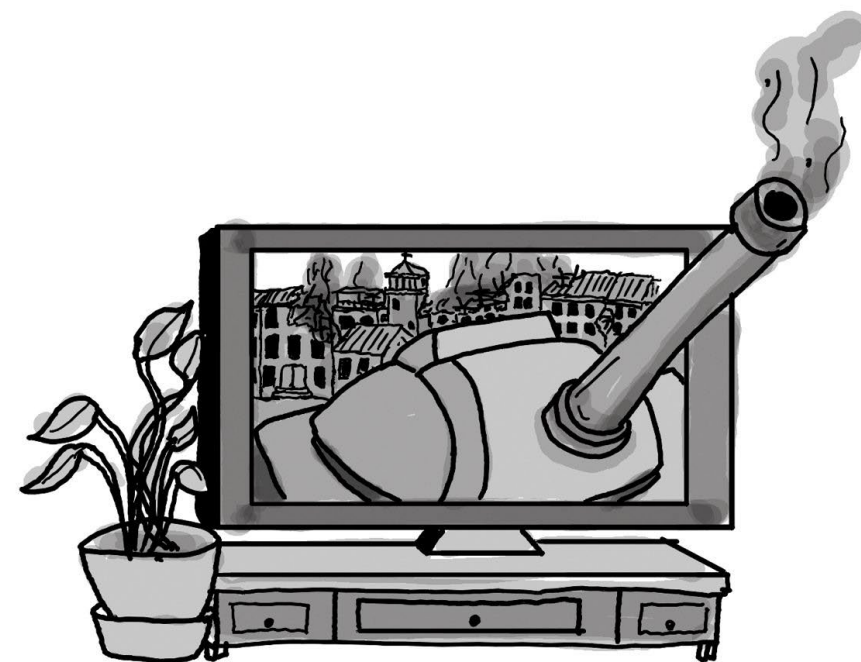
dristigere, nøyer seg ikke med å se historiene; de kaster seg inn i slaget og styrer handlingen uten å snøre på seg støvlene eller gripe et gevær, for en spillkonsoll er nok til å slippe løs vår egen krigshistorie.

Så krig – det vi virkelig kaller krig – er dette. Hva annet skulle det være, om ikke dette? Underholdningsindustrien gir oss alltid muligheten til å leve ut, i fantasien, de ekstraordinære historiene som hender andre mennesker, i andre tider – fra skipsforlis på øde øyer til forlis på ukjente planeter. Krig er dermed blitt så hverdagslig at selv om den for mange tilhører fortiden, er det også lett å forstå den som et daglig fenomen.

Dessuten gir de heroiske fortellingene vi får servert alltid grunn til stolthet og mot – den evige kampen mellom godt og ondt, sivilisasjon og barbari, frihet og undertrykkelse, demokrati og tyranni: de gode, som er oss, mot de onde, som er dem. Og hvem er «de»? Det kan virke som et vanskelig spørsmål, men i realiteten er det utrolig lett å forestille seg: fedrelandets fiender.

Bare at det ikke nødvendigvis er vårt fedreland, men et annet – det som eier fortellingen. Denne fortellingen og andre fortellinger, dette videospillet og andre videospill, disse filmene og andre filmer – nesten alltid USAs store og allmektige fedreland.

Det er selvfølgelig opplagt, for det er deres industrier som produserer disse historiene. Det er de som skriver dem, filmer og produserer

dem, redigerer dem, publiserer dem og distribuerer dem, slik at de ikke begrenses av land- og sjøgrenser, men går verden rundt.

Det er fiksjon, selvsagt. Ingen selger disse historiene som dokumentarer, enten de er basert på virkelige hendelser eller ikke, på samme måte som ingen selger oss en annen fortelling om skipbrudne i verdensrommet som sann. Det som er sant, det som ikke merkes som fiksjon, produseres og rapporteres på en annen måte. Det er det vi kaller journalistikk eller kommunikasjon.

Propaganda er like gammel som oss, men det er ikke propaganda jeg først og fremst vil snakke om i dag, snarere et mer snikende og nyttig fenomen som i årevis er dryppet dråpe for dråpe på ganen: «militainment».

Det høres rart og dramatisk ut, kanskje også litt barnslig eller lite seriøst, men det er i realiteten et veldokumentert og studert fenomen blant akademikere og mediefolk, og det dreier seg, med andre ord, om integreringen av underholdningsindustrien og militæret.

Det kan høres ut som propaganda, men det er langt fra det samme. Propaganda søker å overbevise oss om årsakene til en krig og om vår deltakelse i den; «militainment» fokuserer i stedet på krigens dynamikk, ikke på årsakene til

at den eksisterer. Propaganda involverer seeren i rollen som borger for å bifalle statens og de væpnede styrkenes posisjon, mens «militainment» kun søker å gi underholdning og kontrollert informasjon til seeren – og dermed fjerne vedkommende fra rollen som kritisk borger.

Det kan virke innviklet, og det er også vanskelig å anvende på dagens kontekst, ettersom framveksten av sosiale medier og ulike informasjonskanaler (inkludert desinformasjon) har revet ned flere av de grunnleggende forutsetningene som ga opphav til begrepet «militainment» i sin tid.

Begrepet «militainment» begynte å bli brukt på 1990-tallet, med dekningen som amerikanske medier gav Operasjon Desert Storm og den påfølgende innarbeidingen av denne estetikken og fortellingen i underholdningsindustrien.

Etter Vietnamkrigen ble nyhetsmediene beskyldt for å ha utløst eller forverret «Vietnam-syndromet», som viser til den folkelige avvisningen som bildene av vold og ødeleggelse i Vietnam – forårsaket av amerikanske styrker og de som hadde provosert fram og forlenget krigen – skapte. Årsaken til fiaskoen hadde selvsagt å gjøre med strukturelle forhold som var til stede fra starten, men denne kritikken av den «frie pressen», som brakte bilder fra slagmarken

inn i amerikanernes TV-er, representerte en utfordring for USAs innenrikspolitikk (og dermed utenrikspolitikken).

De økonomiske endringene på 1980-tallet muliggjorde en ekspansjon av flere mediehus, som i sin tur absorberte eller drev mindre og uavhengige medier inn i konkurs. Selskaper som CNN fikk stor betydning og rekkevidde, samtidig som andre perspektiver ble krympet og gjort usynlige. Enkelte former for journalistikk – som undersøkende eller utenriks – innebar langt høyere kostnader enn billigere, innenlandsk underholdning av lavere kvalitet. Pressekonferanser om utenrikspolitikk var for eksempel mer bekvemme enn uavhengige og grundige undersøkelser.

Disse store monopolene fant etter hvert en symbiose med den militære industrien, som på sin side trengte å legitimere sine handlinger og hindre episoder som Vietnam-syndromet. Da amerikanske bomber begynte å regne over Bagdad, pekte TV-kameraene allerede fra hotellterrasser og leverte eksklusiv førstehåndsinformasjon til seerne. Pressekonferanser, direktesendinger døgnet rundt, politiske og militære analytikere – et helt medieapparat som tilfredsstilte borgernes informasjonsbehov og samtidig lot den amerikanske regjeringen kontrollere tonen og narrativet.

Tre elementer ble konstante i denne perioden: den «rene krigen», teknofetisjisme og doktrinen «Støtt troppene».

Ved å kontrollere informasjonsflyten fra kameraene til skjermene ble det mulig å redusere de rå og ødeleggende bildene som utløste folkets avvisning under Vietnamkrigen. Fjerne, kontrollerte eksplosjoner, presisjonsangrep og pressekonferanser med kommandanter erstattet bildene av død og ødeleggelse som er uomtvistelige elementer i

enhver krig, og denne blodløse estetikken ble kalt «ren krig».

Teknofetisjisme, på sin side, representerte beundringen for de teknologiske og logistiske kapasitetene til det amerikanske militærapparatet. Minnet om festpregede oppvisninger og luftakrobatikk som mange forbinder med sine hærer, ble konfrontert med en virkelighet som var like forbløffende som underholdende: USAs reelle militære kapasitet. Stridsvogner, helikoptre, bomber og hele det strategiske oppbudet som framhevet overlegenheten til amerikansk teknologi – nå satt i verk – i kontrast til motstandernes foreldede, unøyaktige og «barbariske» våpen. En kontrast like talende som den mellom sivilisasjon og barbari – eller, i mer samtidige hendelser, mellom israelske missiler og Hamas-raketter – eller den entusiasmen som reportere og seere viste for amerikanske bombing (med teknologi hittil ukjent og brukt for første gang på en slagmark) av depoter og anlegg av mulig kjernefysisk interesse i Iran, i stedet for å undersøke årsakene og konsekvensene av en militær aggresjon utenfor folkeretten.

Når vi snakker om patriotisme er det lett å snakke om propaganda, for den ene nærer den andre og de virker like uatskillelige som krig og død. Propaganda har imidlertid et grunnleggende fokus på den strategiske fortellingen om fedrelandets rolle i krigen. Den angir framfor alt grunnene til dens opphav og motivene for å kjempe til seier.

Doktrinen «Støtt troppene» har et langt mer avgrenset, nærmest personlig fokus: den handler nettopp om soldatene i frontlinjen. Langt fra å være brikker på et sjakkbrett vises hverdagen deres i telt og skyttergraver, sammen med livet til dem som venter hjemme. En slik eksponering søker å gå utover skjermene og

skape emosjonelle bånd mellom seeren og soldaten som kjemper for seerens interesser. I det øyeblikket det lykkes viskes det ut av ligningen at det er regjeringen, ikke borgeren, som sender tropper i krig. Å være mot krigen oversettes da ikke til å være mot regjeringen, men mot soldaten som modig kjemper for dem. Krigen er ikke lenger et spørsmål, men en uomtvistelig realitet.

Slike tilnærminger har som mål å trekke seerne bort fra borgerrollen som, i et demokrati, burde gi dem beslutningsmakt over innenriks- og utenriksspørsmål. Borgeren blir i stedet en passiv tilskuer som aksepterer konflikten ikke bare som noe naturlig, men også som et underholdningsobjekt. Noen går til og med et skritt videre enn den TV-sendte krigen og actionfilmene, og går selv inn – gjennom digitale avatarer – i berømte krigsspill som gir dem som konsumerer krig for moro skyld en følelse av myndiggjøring og deltakelse.

Masseutbredelsen og standardiseringen av populærkulturen har gjort det mulig for den militære industrien å legitimere og normalisere seg. Massekonsum av filmer, serier, bøker, videospill og til og med popmusikk har vært det perfekte verktøyet for å integrere amerikanske interesser i et publikum langt bredere og mer mangfoldig enn det innenfor landets grenser.

Framveksten av den digitale tidsalderen og mangfoldet av kanaler og innhold har uthult dette monopolet, og nye stemmer og perspektiver har klart å bryte isolasjonen til journalister som sendte fra en hotellterrasse i Bagdad, for å vise den nakne virkeligheten av væpnede sammenstøt. Noen etterlatenskaper fra «militainment» setter fortsatt spor i dagens konflikter. I Russland, for eksempel, fremmet regjeringen underholdningsprogrammer fra starten av offensiven i Ukraina – debatter mellom analytikere og kommentatorer, til

og med skuespillere eller komikere – som presenterte «den spesielle militæroperasjonen» mer som et skue enn med vekt på dens opphav. I Israel, på sin side, har man opprettholdt et forsvarsnarrativ som fremstiller artilleriet som strategisk, «etisk» og avansert, i stand til å gjennomføre «kirurgisk presise» angrep mot sine fiender. Hamas' artilleri, derimot, fremstilles som vilt og vilkårlig – mer som en som skyter vilkårlige skudd enn som en krigførende aktør.

I 2025, med et pågående folkemord og en enestående krise i våre multilaterale institusjoner, er det viktig å sette fokus på hvordan populærkultur og masseprodusert underholdning kan (eller allerede) brukes som psykologiske våpen. En monopolisert underholdningsindustri tilhører dem som produserer den, ikke dem som konsumerer den. Underholdning spiller en grunnleggende rolle i byggingen av vår identitet, for den dreper ikke bare kjedsomheten, men lar oss utforske verden, ideer, ideologier og kunnskap gjennom vår kulturs prisme.

Det israelske flagget som vaier høyt i Eurovisions kalde univers, har symbolisert et perfekt eksempel på hva som skjer når den som produserer underholdning er den samme som kontrollerer missilene – og hvordan filmene vi ser, trendene vi følger, og sangene vi synger, kanskje er skygger på en hulevegg.

Krig er ikke kommet tilbake, for den dro aldri. Vi har spist den til frokost hver dag uten å vite det, og vi har malt livet vårt i dens farger. Vi har sydd kulturen vår sammen med den. Vi har åpnet ytterdøren for den og holdt av en plass til den i sengen.

Det vil ikke lenger være nok å slå av TV-en.

SKOLEN ER IKKE FORSVARETS REKRUTTERINGSARENA

Tekst: Tekst av Stine Linnerud Jespersen (Lærernes kamplag for fred og antimilitarisme) og Miriam Angela Folland.

Tidligere publisert (med noen endringer) i Klassekampen.

Når verden forbereder seg på krig, er det elevene våre som i ytterste konsekvens skal møtes på slagmarken.

Vestens ledere mener veien til sikkerhet går gjennom våpen, og europeiske land overgår hverandre i iveren etter å bruke mest mulig penger på opprustning. Norge er intet unntak. Et samlet Stortinget har satt av 1624 milliarder til militære formål de neste tolv årene med en satsing på folk i Forsvaret med blant annet 4600 flere vernepliktige. Morgendagens vernepliktige er i dag våre elever.

Hvert år kommer Forsvaret til skolen vår for å rekruttere elever til militæret. De viser følelsesladde filmer av smilende ungdom i naturen og appellerer til elevenes nasjonalfølelse: "I førstegangstjenesten gjør du en viktig innsats for Norge. Du er med på å sikre friheten og landet vårt. I løpet av tjenesten vil du lære mer om deg selv, og du får venner for livet og nyttig erfaring» (Forsvaret.no). Førstegangstjenesten virker som et spennende år hvor fysisk aktivitet, naturopplevelser og selvutvikling står i fokus. Lukrative utdanningsmuligheter med kost og losji, lønn under utdanning og garantert relevant jobb er åpenbare goder Forsvaret kan tilby søkende elever.

Men lite av foredraget viser krigens brutalitet. At rekruttene blir trent til å følge ordre, og at en ordre kan være å skyte andre jevnaldrende, blir ikke nevnt med et ord. Her står skolens kritiske tenkning og etiske bevissthet i kontrast til Forsvarets krav om lydighet og plikt til å forsvare, og i ytterste konsekvens, dø eller drepe for fedrelandet. Under høstens besøk på vår skole kom det spørsmål fra salen om det er mulig å nekte militærtjeneste. Forsvarets representant svarte kontant nei. Det er svært bekymringsverdig at Forsvaret villeder elevene våre. Den europeiske menneskerettsdomstolen i Haag avgjorde i 2011 at retten til militærnektning av samvittighetsgrunner er beskyttet av artikkel 9 i Den europeiske menneskerettskonvensjon. Da reviderte Norge militærnekteloven, og i dag kan man nekte militærtjeneste av politiske, religiøse eller etiske grunner. Dette er det få av elevene våre som vet om.

Kritisk tenkning og etisk bevissthet er sentrale elementer i læreplanverket som vi jobber med i skolen hver dag. En grunnforutsetning for kritisk tenkning er at ulike perspektiver kommer fram. På skolen vår har lærere og elever med støtte fra ledelsen organisert et alternativt opplegg til Forsvarets rekrutteringsvisitt. Samfunnsdebattant Linn Stalsberg la fram hovedpoengene fra boka si "Krig er forakt for liv – et essay om fred", og elevene fikk stille kritiske spørsmål.

Illustrasjon: Kristina Vatland. Kildefoto: Rune Guneriussen/Forsvaret og Øyvind Holmstad.

Stalsberg presenterte blant annet alternative metoder for å jobbe for fred og poengterte at økt opprustning fører til økt spenningsnivå som igjen kan føre til krig. Hun trakk fram fredsbevegelsens historie og aktualitet, og presenterte hvor mye penger våpenindustrien tjener på krig.

Når stater setter av milliarder til opprustning, må de nødvendigvis kutte i velferdsordninger som går utover utdanning og helsevesen. Hun viste også hvordan klima og miljø ikke tåler nok et våpenkappløp.

Militær sektor står for minst 5,5 prosent av globale utslipp. Militærindustrien er ekstremt ressurs- og energikrevende og forlenger den fossile tidsalderen. Krigføring er i seg selv en miljøkatastrofe med bombing av natur, matjord, infrastruktur og byer. Samtidig svekker krig og konflikt internasjonalt samarbeid og tar fokus og ressurser vekk fra klimatiltak som verden må stå sammen om. Respekt for naturen og miljøbevissthet er en del av verdigrunnlaget i skolen. I overordnet del av læreplanen står det: "Elevene skal utvikle bevissthet om hvordan menneskets levesett påvirker naturen og klimaet, og dermed også våre samfunn. Skolen skal bidra til at elevene utvikler vilje til å ta vare på miljøet". Militærindustrien er en miljø- og klimaversting selv i fredstid. De er dermed en aktør som er med på å undergrave skolens verdigrunnlag.

Gitt vektleggingen av menneskeverdet og menneskerettighetene i skolens verdigrunnlag, stiller vi oss kritiske til fiendebildet som den økte militariseringen og opprustningen legger til grunn. I Osloskolen har vi elever med bakgrunn fra Russland, Ukraina, Palestina, Israel, Kina og selvsagt resten av verden.

I hverdagen praktiserer vi å respektere hverandres mangfold, mens vestlige politikere bygger opp om fiendebildet av russere og kinesere. Forsvaret opererer ikke med imaginære fiendebilder. Norske soldater trener på å krige mot russere. Denne våren deltar Norge i en amerikanskledet militærøvelse i Indo-Stillehavet og støtter dermed opp om USAs militære og økonomiske rivalisering med Kina.

Eksemplene over viser at Forsvaret ikke er en nøytral aktør som ukritisk kan inviteres inn i skolen uten at motstemmer kommer til orde.

Skolen er ikke verdinøytral. Undervisningen må baseres på menneskeverd, solidaritet, kritisk tenkning, etisk bevissthet og respekt for miljøet slik læreplanen legger opp til. Derfor må skolen våge å utfordre den massive militariseringseuforien som media og forsvarer presenterer.

KRIG, MILITARISME OG KLIMA- OG MILJØKRISER

Tekst: Original tekst fra zinen «A short primer on militarism and the climate crisis» av War Resisters' International

Oversatt, forkorta og forsøkt forenkla av Kristina Vatland

Les hele zinen på www.wri-irg.org/climate-justice-zine-2024

Denne teksten tar for seg forholdet mellom krig og militarisme og klima- og miljøkriser gjennom tre hovedpunkter: **1)** De fysiske klima- og miljøkonsekvensene av militarisme. **2)** Hvordan språk og ideer blir brukt til å legge fram hvilke endringer som er mulige. **3)** Hvordan militær forstår klimaproblemer og inkorporerer klimakrisa i sin framtidige planlegging.

1)

En måte å forstå de økologiske eller materielle konsekvensene av krigsteknologier, av våpen og materialene som trengs for å lage dem, er å se mot lufta, jorda og vannet.

Karbonutslippene fra krig

Militær virksomhet forbruker store mengder naturressurser, som mineraler, metaller og petroleum. Dette gir militære institusjoner påvirkningskraft over politikken som styrer energibruk- og ressurssekstraksjon globalt. På grunn av det enorme forbruket av fossile brenslers, har militæret spilt en uunnværlig rolle i utviklinga og opprettholdelsen av økonomien knytta til fossile brenslers.

Karbonutslippet fra verdens militær er estimert til å være så høyt som 5,5 % av det totale globale utslippet. Det amerikanske forsvaret er den største enkeltstående institusjonelle forbrukeren og utslipperen av fossilt brensel i verden, og den britiske militærindustrielle sektoren har et årlig karbonavtrykk som er større enn det til 60 mindre land. NATO, med USA og Storbritannia i spissen, er ansvarlige for mer enn 50 % av verdens militære utslipp.

Det er likevel svært mangefulle data om militære utslipp, siden militær er fritatt rapportering, og dermed reduksjon, av utslipp. Omfanget av

utslippene og mangelen på mekanismer for rapportering, regulering og ansvarliggjøring for utslipp fra militære aktiviteter, gjør dette til et essensielt aspekt ved klimaurettferdighet, som forverrer det motstandsbevegelser har kalt CO2-kolonialisme.

Den økologiske prisen av våpenproduksjon

Krigføring og militær praksis påvirker økosystemer på mange flere måter enn med karbonutslipp. Militær er også viktige bidragsytere til miljøødeleggelser knytta til tap av biologisk mangfold. Opprustning og opprettholdelse av militærmakt gjennom utvinning av stål og kobber, uranfabrikker og litiumraffinerier, militære treningsfelt og våpenteststeder, skaper storskala avskoging, ørkenspredning, jord- og ferskvannserosjon og tap av våtmark og andre habitater.

En god måte å spore miljøpåvirkningene på, er å følge våpnene. Fra ekstraksjon og utvinning av mineraler, metaller og malmer til produksjon, frakt, testing, bruk og kasting av våpen, forårsaker våpnenes livssyklus konflikt, tap av liv, skader, kaos og forgiftning av lokalsamfunn og økosystemer.

Som så ofte er det sårbare samfunn som blir verst ramma. Vestlig militærmakt er avhengig av litiumgruvearbeidere i Chile, koboltgruvearbeidere i Den demokratiske republikken Kongo og urangruvearbeidere i Niger, Namibia og Navajo (USA).

Krigføring forgifter selvsagt også luft, grunnvann, elver og havbredder, jord og dyrkbar mark i og rundt konfliktområder. Kjemisk, radioaktivt og annet farlig avfall sprer seg langt utover og blir værende i generasjoner etter at konflikter er over.

2)

En annen måte å forstå koblingene mellom militarisme og klima- og miljøkriser er å se på hvordan militær selv definerer problemer knytta til klimaendringer og miljøødeleggelser, og hva de legger fram som mulige løsninger. Kritiske analyser av det stadig mer militariserte språket omkring klimaendringer, gir en bedre sjanse til å utfordre og motarbeide militariserte løsninger.

Klimasikkerhet og klimakaos

Begrepet «climate security» sier mye om dagens klimapolitikk. Det brukes mest når det gjelder nasjonal sikkerhet (forsvar av staters territorium, borgere, økonomi og institusjoner). For å rettferdiggjøre klimaendringer som et militært problem, må det defineres som en nasjonal sikkerhetstrussel: klimaendringer kalles en «trusselmultiplikator»¹ som forverrer geopolitiske spenninger og øker sannsynligheten for konkurranse og konflikt. Denne forståelsen av klimaendringer fører til spådommer om klimakaos: en nær framtid der verden herjes av «klimateflyktninger» og krig over tilgang til stadig «knappere ressurser».

Sikkerhetspolitikk skal sikre tilgang til og kontroll over energi (f.eks. olje, kull, naturgass) og andre industrikritiske naturressurser (f.eks. metaller, stein, sand, «sjeldne» jordarter). På denne måten kan politikken opprettholde de samme urettferdige sosiale ordenene som er bygget på generasjoner med kolonialisme og kapitalisme, og som i utgangspunktet er en avgjørende grobunn for klimaendringer.

Det er også en grunn til at vi skriver «klimateflyktninger» og «ressursknapphet» i

gåseøyne. Disse begrepene impliserer at flukt, konflikt og konkurranse skyldes naturgitte klima- og miljøendringer, i stedet for sosiale, politiske og økonomiske prosesser. Begrepene ansvarliggjør ikke systemene som muliggjør den ujevne fordelinga av for eksempel jord, vann og vold.

Grønn militarisme

Som fortelling har klimasikkerhet vært den mest vellykka til å støtte politiske prosjekter som krever «hardere» svar på klimaendringenes konsekvenser. Siden 2020 har vi sett en rask økning i militære klimastrategier – eller det vi liker å kalle grønne former for militarisme. Styrka av fortellingene om klimasikkerhet og spådommene om klimakaos, presenterer militær seg selv som uunnværlige for den grønne overgangen. Krig kan og skal gjøres grønnere.

Ved hjelp av digitalisering og elektrifisering, skal militærsektoren spille en sentral rolle i å realisere Vestens nullvisjoner. Gjennom utviklinga av algedrevne krigsskip, solcelledrevne droner, lavutslippsvåpen og stridsvogner drevet av lithium-ionbatterier, er våpenindustrien nå opptatt av å «kartlegge en kurs mot en tryggere, mer bærekraftig og sammenkoblet verden».

Bærekraft og væpna sikkerhet

En annen farlig utvikling knyttet til militariseringen av klimaendringer og tiltak mot dem, er våpenselskapenes forsøk på å omdefinere bærekraft og etiske investeringer slik at selskapene ikke må endres.

Våpenselskapet Kongsberg Gruppen med en klimamelding på DSEI (Defence and Security Equipment International), september 2023. Foto: Nico Edwards

1 Det norske forsvaret definerer klimaendringer som en trusselmultiplikator og vår tids største utfordring.

Våpenselskaper legger fram våpenproduksjon som essensielt for bærekraft, for å kunne passere som etisk investering.

Dette er historien som fortelles: uten en blomstrende forsvarsindustri, mange våpenselskaper som produserer mange våpen og selger dem til militære styrker med store budsjetter, vil ikke vestlige nasjoner være i stand til å sikre fred og sikkerhet. Uten fred og sikkerhet, intet demokrati. Uten demokrati, ingen bærekraftig utvikling. Når man kjenner til de økologiske kostnadene ved våpenproduksjon og bruken av dem i væpnet konflikt, er det ikke vanskelig å forstå at denne historien er basert på flere falske antagelser.

Våpenselskapenes misbruk av begreper som «bærekraft» og «etiske» investeringer er viktige eksempler på hvor kritisk og skjør vår bruk av forskjellige ord og konsepter er. Vi blir stilt ovenfor et valg: Etter hvert som språket rundt klimakrisen i økende grad blir frakobla visjoner og prosjekter med rettferdige former for klimatilpasning eller systemendring i tankene, hvordan skal vi reagere? Skal vi jobbe for å redde ord og ideer som sikkerhet, bærekraft og klimahandling fra å bli en del av militære og utvinningsinteresser, eller skal vi se etter alternative konsepter? Dette er viktige spørsmål når vi tar for oss koblingene mellom militarisme og klimakriser.

3)

Mindre drivstoff – mer krig

Bak fokuset på å gjøre militær aktivitet «grønn» finner vi et dårlig skjult rasjonale: En grønn omstilling av militær vil innebære å avkarbonisere militær virksomhet, altså å begrense utslipp, men ikke oppdrag. I realiteten blir dette en strategi for mindre olje, men mer krig.

Utsiktene til en grønn militær praksis hviler på troen om at nye vitenskapelige og teknologiske løsninger kan få alle klimaproblemer til å forsvinne. Dette gjenspeiler fortellinger om grønn endring generelt, som at grønn vekst (grønn kapitalisme) er løsningen. Et uunnngåelig problem med disse løsningene er det stadig økende behovet for flere mineraler, metaller og andre materialer.

De militære klimatiltakene, den såkalte bærekraftige opprustninga og krigføringa,

styrker ekstraktivismen på steder som allerede er ramma av klimakrise. Dette legger ytterligere press på de sosiale og miljømessige konfliktene som nesten alltid følger med gruvedrift. Miljørettferdighetsatlasen inneholder allerede over 4000 tilfeller av pågående sosio-miljømessige konflikter som er aktive rundt om i verden.² «Grønne teknologier» viderefører en ond sirkel der økende utvinningsetterspørsel fører til forverrede miljøkonflikter som igjen fører til mer militarisert vold som krever mer militært utstyr, og sånn fortsetter det.

Våpen fører til vold, fra metaller og mineraler ekstraheres, til ferdige våpen brukes i kriger. Likevel er det en tendens til å forstå volden i krig som frakobla volden som følger av våpenproduksjon.

Militariseringen av ressursutvinningsprosjekter

Det er et velkjent argument at klimakrisa vil føre til kaos og ressursknapphet, og det bygger opp under den antatte nødvendigheten av internasjonal konkurranse og økonomisk proteksjonisme. Til sammen har dette ført til et kappløp mellom stater for å sikre tilgang til og kontroll over mineralene og materialene som trengs i omstillingen til fornybare energisystemer. Heller enn å tro på og investere i – og dermed muliggjøre – samarbeid og kollektive svar på globale økologiske kriser, bidrar stater dermed til militariseringen av nye utvinningsprosjekter. Fra Arktis til Stillehavet, fra dyphavet til de dypere jordlag og helt opp i verdensrommet, har søket etter nye muligheter for mineralutvinning og kontroll over ressurser tatt fart. Jo mer tilgangen til disse mineralene blir innlemmet i staters nasjonale sikkerhetsdoktriner og ses på som militære strategiske behov, jo mer garanterer søket etter utvinningsprosjekter at militaristiske aktører, logikker og relasjoner styrkes – og at militarisering og væpnet vold øker på et overordnet nivå.

I denne teksten har vi vurdert sammenhengen mellom militarisme og klimastrategier: stedene, ordene, visjonene, teknologiene, aktørene og interessene som til sammen former hvilke strategier som er tilgjengelige i møte med militære konflikter og klimakrise. I lys av dette er vår konklusjon at militære klimastrategier er falske og umuliggjør de strategiene vi virkelig trenger for en rettferdig grønn omstilling.

FRED HELLER

*Krig er ikkje vegen te fred
Uansett kor mange gonger dei seie da
Kva lærer dei det ytes vold mot?
Kva sit dei igjen med dei som måtte drepa?*

*Det er ikkje ein naturlov at det må rustast opp
Om alle seie meir blir det aldri stopp
Å måtte ofre livet er ikkje ei ære
Det er jævla trist at vi treng militæret*

*Kva om vi bygger fred i staden
Jobber for fred heller
Vi treng fredsstrukturar
Åpne dører, færre murar*

*Det er ikkje leiarane som e i felt
Om du e død, hjelpe det ikkje å ve helt
Retten te forsvar, te å slå tilbake
Kva med retten te å ikkje løfte rifla te haken*

*2 % av BNP e målet
Meir granata og krutt på bålet
Kva om vi brukte pengane på FN
På klima, kulturhus og skulen*

*Kva om vi bygger fred i staden
Jobber for fred heller
Vi treng fredsstrukturar
Åpne dører, færre murar*

*Det er eit rigga spel
Eit spel med liv
Liv redusert til/blir tall
Tall uten navn og sjel*

*Kva om vi bygger fred i staden
Jobber for fred heller
Vi treng fredsstrukturar
Åpne dører, færre murar*

Fra albumet Fred heller, utgitt 21. februar 2025
Skrevet av Sliteneliten

² Environmental Justice Atlas: <https://ejatlas.org/>

MILITARISERINGENS FALSKE TRYGGHET: LÆREPUNKTER FRA BRASIL

Tekst: Amalie E. S. Berger

Over hele verden ser vi i dag en alarmerende forskyvning av prioriteringer. Verden beveger seg stadig mot militær opprustning og økt forsvarsbudsjett under dekke av "sikkerhet", mens velferd, helse, utdanning og bistand kuttes. Dette er ikke unikt for autoritære regimer. Vi ser det samme i demokratiske samfunn. Brasil er et eksempel på hvordan denne forskyvelsen ikke bare svekker velferdsstaten, men også setter demokrati og trygghet i fare.

Brasil har en lang og tung historie med militærmakt. Selv etter overgangen til demokrati på 80-tallet har militæret beholdt stor innflytelse. Denne innflytelsen har ikke bare berørt sikkerhetspolitikken, men også utdanning, sivilsamfunn og regjering. I løpet av de siste årene, særlig under tidligere president Jair Bolsonaro (2019–2022), har denne utviklingen akselerert kraftig. Resultatet er et samfunn hvor statlig og politisk vold, økt tilgang til våpen og nedprioritering av sosiale tiltak går hånd i hånd.

Militærdiktaturets arv

Mellom 1964 og 1985 var Brasil under et brutalt militærdiktatur. Militæret tok makten gjennom et statskupp støttet av USA i tråd med deres anti-kommunistiske agenda etter den kalde krigen. Diktaturet legitimerte seg selv med løfter om *orden og fremgang*, noe som i praksis betydde sensur, forfølgelse, systematisk tortur og undertrykking av urfolk og afro-brasilianere. Mange aktivister og fagforeningsledere ble bortført, fengslet eller drept.

Sikkerhetsapparatet fikk stor utvikling, mens sosiale tjenester ble satt til side. Dette la grunnlaget for en sterk vektlegging av *lov og orden* (Ordem e Progresso) som fortsatt preger brasiliansk politikk i dag. Selv etter overgangen til demokrati har militæret beholdt en spesiell status i samfunnet, både symbolsk og strukturelt.

De aller fleste av de ansvarlige for overgrepene under diktaturet ble aldri straffet, og det ble aldri gjennomført en full oppgjørsprosess slik man så i naboland som Argentina og Chile.

Militær innflytelse i dagens Brasil

Over tretti år etter diktaturets fall, har det brasilianske militæret fortsatt en sentral plass i politikken. Spesielt da under Bolsonaro, som var tidligere kaptein i hæren og hadde positive holdninger til militærdiktaturet. I presidentperioden utnevnte han over 600 mennesker fra militæret til sentrale stillinger i regjeringen. I tillegg brukte Bolsonaros regjering ofte en retorikk som snakket opp tidligere torturister, og stilte seg fiendtlig til menneskerettighetsorganisasjoner, urfolk og aktivister.

Samtidig ble offentlige budsjetter omprioritert. Under Bolsonaros regjering økte militærbudsjettene med store summer, mens utdannings- og helsesektorene ble utsatt for store kutt. Et av de mest omstridte initiativene i Bolsonaros regjering var å stimulere og finansiere etableringen av de såkalte "sivilt-militære skolene", hvor militæret eller politibetjenter satt i ledelsen og hadde ansvar for å fremme disiplin og patriotisme. Her ble det naturlig nok også elevene overvåket mot mulige "kommunistiske ideologier og trusler", som for eksempel "kjønnsideologi". Samtidig ble fag som sosiologi, filosofi og historie nedprioritert i nasjonale utdanningsretningslinjer og statlige finansieringer. Pandemien tydeliggjorde omprioriteringen: Mens millioner mistet inntekt og tilgang til helsehjelp, og 700 000 mennesker mistet livet, ble forsvarsdepartementets midler beskyttet. Argumentet var «nasjonal sikkerhet», men resultatet var økte sosiale ulikheter og mer fattigdom.

I tillegg ble det gjort en rekke endringer i våpenloven. Tidligere strenge reguleringer ble svekket kraftig, noe som førte til en eksplosjon i antall registrerte skytevåpen blant sivile. Mange av disse havnet i hendene på paramilitære grupper og kriminelle nettverk, særlig hos *milícias*. Disse gruppene kontrollerer i dag hele bydeler i Rio de Janeiro og andre storbyer, og driver med utpressing, narkotikahandel og politisk vold.

Kriminalitet og svekket rettsstat

Den økte våpentilgangen har bidratt til en forverret sikkerhetssituasjon, særlig for marginaliserte grupper. Vold og drapstallene i Brasil er blant verdens høyeste, og rammer i stor grad befolkningen og unge, afro-brasilianske menn i fattige områder. Samtidig har staten i økende grad overlatt kontrollen over disse områdene til enten tungt bevæpnede politistyrker eller kriminelle grupper. Begge opererer ofte uten respekt for menneskerettigheter eller rettssikkerhet.

Militariseringen av det sivile samfunnet blir en ond sirkel: Jo mer staten satser på vold og kontroll, desto mindre investeres det i utdanning, helse, bolig og sosiale tiltak som reduserer kriminalitet på lang sikt. Det skaper et samfunn preget av frykt hvor fattigdom kriminaliseres og sosiale ulikheter øker.

Motstand

På tross av denne utviklingen finnes det sterke bevegelser og stemmer som kjemper mot militariseringen. Den brasilianske arbeiderbevegelsen, urfolksorganisasjoner og miljøaktivister har i flere tiår stått i front for et annet type samfunn. Et samfunn basert på sosial rettferdighet, likestilling, og bærekraft.

Figurer som Chico Mendes og Marielle Franco har begge blitt symboler på denne kampen. Mendes ble drept i 1988 for sin kamp for regnskogen og urfolks rettigheter. Begge deler ble sett på som "hindring" for den økonomiske utviklingen av Brasil. Ikke ulikt det vi ser i dag med fiendtliggjøringen av natur- og klimaaktivister og forskere. Marielle Franco kjempet for rettighetene til kvinner, ungdom og skeive i Rio, og ble drept i 2018. Deres liv og død illustrerer farene ved å utfordre de eksisterende maktstrukturene, men også kraften i å kjempe imot. Begge dødsfallene har også i ettertid vist koblinger til Bolsonaro-klanen.

Bevegelser som MST har i mange år arbeidet for jordreform, sosial rettferdighet og et mer demokratisk Brasil. De blir, i likhet med regnskogen og urfolk, sett på som en hindring i landets økonomiske utvikling, samt som en trussel for nasjonal sikkerhet. MST mener at militariseringen ikke bare er et sikkerhetspolitisk problem, men også en reell fare for demokratiets fremtid verden over.

Bilde fra dagen det ble kjent at Bolsonaro ikke får amnesti og må i fengsel. På kassen står det "en god banditt er en fengslet banditt" og "uten amnesti".

Foto: Oda Balke Fjellang

Hva kan vi lære av Brasil?

Brasils utvikling de siste tiårene viser hvordan militarisering ikke bare handler om soldater og våpen, men om hvilke verdier og prioriteringer som styrer et samfunn. Når "*sikkerhetspolitikk*" blir viktigere enn helse, utdanning og rettferdighet, svekkes demokratiet.

Brasil er ikke alene. I en verden der stadig flere land opplever økonomisk usikkerhet, sosial uro og autoritære regjeringer, brukes *trusselen mot sikkerhet* som argument for økte forsvarsbudsjetter og svekkede sivile rettigheter. Dette ser vi både i sør og nord, og det gjør Brasils erfaringer relevante langt utover Latin-Amerika.

Motstanden i Brasil viser imidlertid at det finnes alternativer. En annen verden er mulig, men den krever at vi tør å stille spørsmål ved militariseringens logikk, og isteden bygger samfunn basert på solidaritet, rettferdighet og fred.

Kommentar fra Brasilgruppa i LAG:

Å dekonstruere ideen om at mer militarisering fører til tryggere samfunn er et arbeid som aldri kan stoppes. Brasil er et av flere eksempler rundt i verden på at samfunnets velvære faktisk minsket når militarisme blandet seg inn i staten.

Vi er veldig stolte over at den nylige dommen mot Bolsonaro og hans allierte – bl.a. generaler – viste at vårt demokrati overlevde et stort og alvorlig angrep. Samtidig gjør drapet av viktige motstandere som Chico Mendes, Marielle Franco, angrepet mot kongressen og høyesteretten i 2023, samt de kontinuerlige truslene mot progressive bevegelser, at vi stadig blir minnet om at kampen aldri er over.

FRED I EL SALVADOR - MEN TIL HVILKEN PRIS?

FAGFORENINGER UNDER PRESS

Tekst: Ragnhild Holm Kanestrøm

Se for deg at du som fagforeningsmedlem i Norge våkner opp til en virkelighet der du overvåkes av myndighetene og møter motstand for hver eneste rettighet du prøver å ivareta. Selv den minste kritikk kan bli brukt som påskudd til å undergrave arbeidet ditt, med konsekvenser som trusler, fengsel, eller i verste fall døden. For fagorganiserte i El Salvador er ikke dette et tankeeksperiment, men den virkeligheten de lever i hver dag. Den nåværende diktatoren, Nayib Bukele, leder det høyreorienterte partiet *Gran Alianza por la Unidad Nacional* (GANA). I løpet av sin embetsperiode har han gradvis ført landet i en mer autoritær retning og innført flere lover som undergraver organisasjonsfriheten. Likevel samles medlemmer på tvers av yrker og byer, ikke bare for å kjempe for lønn og arbeidsvilkår, men for selve retten til å bli hørt – for å bevare sin eksistens under et regime hvor sivilsamfunnet stadig utfordres.

I et ønske om å forstå utviklingen i El Salvador nærmere, møtte jeg Carlos Romeo Rodriguez til en samtale ved Universitetet i Oslo. Carlos er tidligere geriljamedlem i FMLN og bærer fortsatt arrene fra et krigsherjet hjemland – både på kroppen og i minnene. Da jeg spør ham om begynnelsen på hans politiske engasjement, peker han på året 1995 som et vendepunkt. Det året deltok han i minnemarkeringen for den fredelige studentdemonstrasjonen i San Salvador i 1975, som endte i en massakre da militæret åpnet ild og drepte titalls studenter. *“Fra den dagen har jeg ikke stoppet”*, forteller han. Siden har han fortsatt sitt politiske og diplomatiske arbeid for FMLN i flere europeiske land, før han til slutt bosatte seg i Norge. Her har han i en årrekke vært aktiv i Latin-Amerikagruppene, blant annet som leder og aktivt medlem ved siden av annet politisk engasjement. Selv etter mange år i Norge er han fortsatt tett knyttet til kampen i hjemlandet. Når han beskriver situasjonen i El Salvador under president Bukele, er det med en blanding av kampvilje og uro:

“Det at Bukele får fortsette å sitte betyr at undertrykkelsen vil vedvare. Folk er veldig redde. Men hvor lenge skal dette vare? Vi må stoppe dem,

og vi må kjempe. Fremtiden ligger i kampen. Diktatoren vil ikke gå av frivillig, derfor må vi kaste ham ut. Vi må organisere oss og kjempe, og det finnes alltid håp”.

En særlig utfordring er *Loven om utenlandske agenter*, som ble vedtatt i El Salvador i 2024. Loven pålegger alle organisasjoner, bedrifter og medier som mottar støtte fra utlandet å registrere seg som «utenlandske agenter», og stiller omfattende krav til rapportering og økonomisk åpenhet. Den innfører også en skatt på 30 prosent på alle overføringer fra utlandet. Dermed får staten omfattende kontroll over organisasjonslivet og begrenser kraftig muligheten for uavhengige aktører til å drive arbeid, ettersom myndighetene kan overvåke, sanksjonere eller oppløse organisasjoner som anses å ha «utenlandsk innflytelse». For organisasjoner som i stor grad er avhengige av internasjonal støtte er dette dramatisk:

“Det er ikke bare økonomisk; det er tiltak for å kontrollere. Regjeringen får oversikt over hvem som får penger og hva de brukes til. Mange er redde for å gjøre jobben sin fordi de kan bli kastet ut eller satt i fengsel.”

Carlos peker videre på at Bukeles styre på mange måter er mer brutalt enn det militærdiktaturet som landet opplevde før det ble innført en fredsavtale i 1992:

“Under krigen kunne vi forhandle med militæret, og vi hadde Røde Kors som kom på besøk til fangene i fengsel. Nå er det ingenting av det. Ingen vet hvor fangene er. Det er verre nå enn det var under krigen. Likevel er ikke håpet ute. Under krigen ble mange drept, men de drepte ikke oss. Vi må fortsette, for vi er ikke ferdige enda.”

Carlos understreker samtidig at dagens kamp også handler om å bryte gjennom regjeringens propaganda, som forsøker å fremstille Bukele som en “kul diktator”:

“El Salvador blir ansett som et trygt land nå etter Bukele. Dette er ikke sant, men regjeringen bruker mye penger på massemedier og propaganda.

Foto: Oda Balke Fjellang

Derfor trenger vi internasjonal støtte, for å fortelle hva som egentlig skjer.”

Carlos Rodríguez kjemper ikke alene. Ved hans side står Sonia Urrutia, advokat og leder for *Festrajusal*; en paraplyorganisasjon for flere av landets fagforeninger. I min korrespondanse med henne over nettet fortalte hun hvordan engasjementet hennes har hatt en høy personlig pris; med politiransaking av hjemmet og gjentatte trusler som til slutt førte til et liv i tvungen eksil. Hun forteller at fagforeningene har som hovedmål å forsvare arbeidsrettigheter, kreve rettferdige arbeidsvilkår og avvise regjeringens autoritære politikk som angriper arbeidstakernes livsvilkår: “Vi ser stadig mer usikre ansettelser, undertrykking av organisasjonsfrihet og mangel på reell sosial dialog”, forklarer Sonia.

Siden maktovertakelsen i 2019 har Bukeles regjering systematisk svekket fagforeningenes rolle, mener Sonia. Hun peker på fire utviklingstrekk: Tusenvis av arbeidere i offentlig sektor er blitt sagt opp vilkårlig og uten grunn, også fagforeningsledere som etter loven skulle vært vernet. Det har vært en markant nedgang i fagforeningsmedlemskap. Nedgangen er spesielt merkbart blant lærere, på grunn av frykt, trakassering og byråkratiske hindringer. Unntakstilstanden brukes til å rettferdiggjøre vilkårlige arrestasjoner og til å kneble kritiske stemmer. Samtidig forsøker regjeringen å svekke eller avskaffe nøkkelorganer slik som arbeidsinstituttet INSAFORP, som tidligere sikret dialog mellom arbeidstakere, arbeidsgivere og staten: “Alt dette bidrar til å undergrave arbeidernes rettigheter og å skape en kultur av frykt”, sier hun.

Likevel mener Sonia at det finnes håp gjennom internasjonalt samarbeid. Hun ser for seg en avgjørende rolle for fagforeninger og solidaritetsorganisasjoner utenfor El Salvador:

“Internasjonale nettverk kan bidra ved å synliggjøre den fagforeningsfiendtlige politikken, legge press på regjeringen, og ikke minst tilby juridisk og økonomisk støtte til fagforeninger lokalt. Slik kan vi styrke et globalt vern om arbeidsrettigheter og demokratiske prinsipper.”

Når hun ser fremover, er hun likevel tydelig på at situasjonen er mørk: “Fremtiden for organisasjonsfriheten i El Salvador er usikker og bekymringsverdig. Hvis det ikke kommer press både innenfra og utenfra, vil rettighetene fortsette å svekkes”.

Hun legger også vekt på at unge mennesker i liten grad ser fagforeningene som et verktøy for sin framtid. Mange oppfatter dem som utdaterte eller politisert. Samtidig finnes det spirer til fornyelse: “Den økende arbeidsusikkerheten gjør at flere unge begynner å søke nye former for organisering, mer modne og kampvillige, som kan forsvare deres rettigheter”, forteller Sonia.

Både Carlos Rodríguez og Sonia Urrutia bærer vitnesbyrd om et samfunn der organisasjonsfriheten systematisk undergraves, men også om en urokkelig vilje til motstand. De viser at kampen om rettigheter i El Salvador ikke bare handler om lønn og arbeidsvilkår, men om verdighet, frihet og demokrati. Rett og slett retten til å eksistere. Mens myndighetene søker å innskrenke, fortsetter fagforeningene å utvide: ved å styrke fellesskap, løfte stemmer og holde fast ved retten til å organisere seg.

TEGNINGER OM FRED

Aurora (10): Håp og Fred er når du lever i et trygt land der du kan gå på skole og leke sammen med vennene dine

Mikan (7): jeg føler meg trygg når jeg er sammen med familien min

Gaja
Gaf

DET NYE, MILITARISERTE ECUADOR

Tekst: Hanna Steffenak,
solidaritetsbrigadist med LAG i
Colombia

Infoboks: Gabriela Guzmán Leifsen

“Ecuador finnes ikke lenger”. Dette er tittelen på en artikkel skrevet av journalisten Isabella Ponce i den uavhengige ecuadorianske nettavisen GK fra februar 2025¹. Tittelen henviser til hvordan en brutal voldsbølge på få år har gjort Ecuador til et fremmed land for mange av sine egne innbyggere. Volden førte til over 8000 drap i 2023, det til nå voldeligste året i landets historie. Denne rekorden ser også ut til å kunne bli slått i 2025 – det første halvåret har vært det voldeligste halvåret noensinne.

Men statens svar på voldsbølgen, og statens egen vold, har vært en stor del av endringene som har skjedd. President Daniel Noboa har erklært at han nå vil bygge et helt nytt Ecuador. Hva var det som skjedde med Ecuador, og hva er Noboas nye Ecuador?

Tilbake til “mano dura”

Ecuadors reise fra å være ansett som et av de fredeligste landene i Latin-Amerika til et av de farligste er dog lengre enn de siste årenes voldsbølge. Siden den ecuadorianske økonomien ble dollarisert i år 2000, har landet vært sete for hvitvasking av penger fra narkotikahandel, i tillegg til å være transittland og eksportør av narkotika fra nabolandene Colombia og Peru.² Etter at det på starten av 2010-tallet under president Rafael Correa ble bygget flere såkalte megafengsler for å løse eksisterende kapasitetsproblemer i fengslene, ble også fengselssystemet en katalysator for voldsspiralen som skulle komme. I megafengslene styrket de organiserte gjengene seg, og etter hvert fungerte de som en plattform for ekspansjon for gjengene også utenfor murene.³ Pandemien, som traff Ecuador svært hardt og der bilder av lik i gatene i Guayaquil gikk verden rundt, fungerte også som en akselerator for denne utviklingen.

I oktober 2023 vinner Daniel Noboa, som er født i Miami, Florida og er sønn av en av Ecuadors

rikeste menn, presidentvalget etter at daværende president Guillermo Lasso i mai samme år oppløste nasjonalforsamlingen og skrev ut nyvalg for å unngå riksrettssak. Noboa gikk raskt hardt ut for å bekjempe volden, den ulovlige narkotikahandelen og gjengene. Men det som har blitt presentert fra regjeringens hold som en “kamp mot gjengene”, kan i virkeligheten se ut til å være en gradvis normalisering av unntakstilstand og militarisering.

9. januar 2024 erklærte Noboa “intern væpnet konflikt” i Ecuador mot 22 kriminelle gjenger, som han definerte som “narkoterrorister”. Dette ble etterfulgt av en ny erklæring om unntakstilstand. Siden den gang har det blitt erklært provinsielle unntakstilstander flere ganger; fra november 2023 til august 2025 var Ecuador i unntakstilstand i over 500 av totalt 638 dager under Noboas styre.⁴

En slik erklæring om intern konflikt tillot ikke bare økt bruk av offentlige midler til styrking av politiet og militæret, men førte også til en omfattende og vedvarende militarisering av Ecuador, der unntakstilstand også har blitt normalen.

1 Ponce, I. (2025, 5. februar). El Ecuador ya no existe. GK. <https://gk.city/2025/02/05/que-paso-con-ecuador-ya-no-existe-cronica/>

2 Oficina Región Andina (2024, januar). Ecuador en la red global del crimen. Fundación Rosa Luxemburg Oficina Región Andina. <https://www.rosalux.org.ec/ecuador-en-la-red-global-del-crimen-entrevista-a-fernando-carrion/>

3 Botero, F. (2024). Organized Crime Declares War. The Road to Chaos in Ecuador. Global Initiative Against Transnational Organized Crime. <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/02/Felipe-Botero-Organized-crime-declares-war-The-road-to-chaos-in-Ecuador-GI-TOC-February-2024.pdf>

4 Noboa, A. (2025, 22. august). En los 638 días de gestión de Daniel Noboa, Ecuador lleva 506 días bajo estado de excepción... y contando. Primicias. <https://www.primicias.ec/politica/ecuador-dias-estado-excepcion-gobierno-daniel-noboa-103397/>

Historisk kontekst

På 1980-tallet var Ecuador under et voldelig, repressivt og autoritært preget regime under León Febres Cordero (1).

Før sin president-innsettelse var Febres Cordero en svært viktig ansatt til Luis Noboa Naranjo, far til nåværende president Daniel Noboa (2).

Mye av Noboas tiltak i sitt neoliberale prosjekt likner på det Febres Cordero gjorde i sin tid, også når det gjelder håndtering av politisk motstand (2).

Nå har narkokriminalitet blitt en restrukturerende faktor for landets politiske landskap.

Fra transittland til lagringsland: Spesielt siden pandemien har man sett en overgang fra Ecuador som transittland av narkotika til nå en av de største distribusjonssentrene for narkotika i Sør-Amerika (3). Dette har ført til en kraftig voldsøkning, og et maktspill der narko-vold blir møtt med statlig vold (4).

Kilder:

(1) Viteri, P. Febres Cordero, AVC y la doctrina de seguridad nacional. Revista Crisis. <https://www.revistacrisis.com/debate/febres-cordero-avc-y-la-doctrina-de-seguridad-nacional>

(2) Cuvi, P. (2024) Así manda la oligarquía. Primicias. <https://www.primicias.ec/noticias/firmas/olon-daniel-noboa-ecuador-lavinia-edificios/>

(3) Pichel, M. (2021) Cómo Ecuador pasó de ser país de tránsito a un centro de distribución de la droga en América Latina (y qué papel tienen los carteles mexicanos). BBC News Mundo. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-58829554>

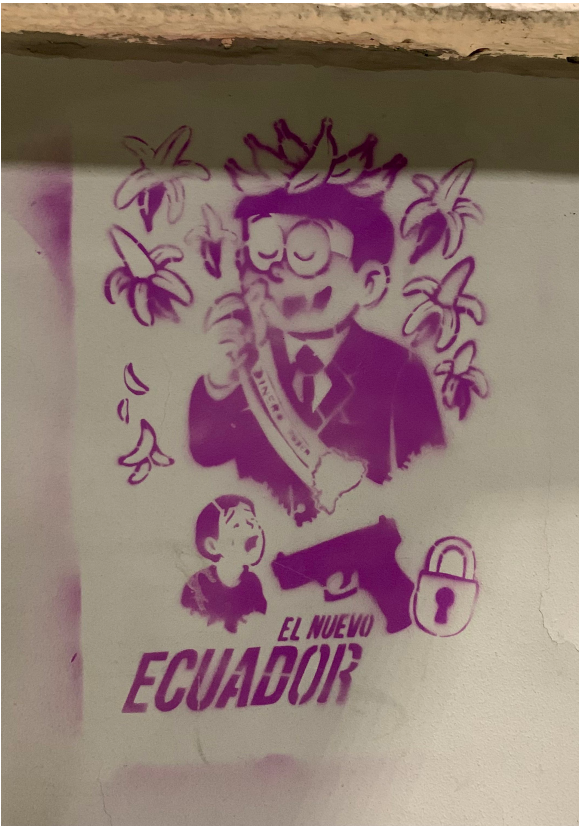
(4) Córdova-Alarcón, L. (2024) ¿Cómo Ecuador descendió al infierno homicida? Nueva Sociedad. <https://nuso.org/articulo/como-ecuador-descendio-al-infierno-homicida/#offcanvas-slide>

Selv om drapsraten sank noe fra 2023 til 2024, så har den som nevnt gått opp igjen første halvår av 2025. Militariseringen har også ført med seg omfattende menneskerettighetsbrudd begått av statlige sikkerhetsstyrker, inkludert vilkårlige arrestasjoner, tortur, vold mot sivile, samt forsvinninger og drap. En alvorlig hendelse som fikk stor oppmerksomhet fant sted i desember 2024, da fire afroecuadorianske gutter i alderen 11 til 15 år ble bortført av militæret etter å ha spilt fotball i bydelen Las Malvinas i Guayaquil. De ble senere funnet drept nær en militærbase omtrent 40 kilometer unna. De hadde blitt skutt i hodet. Da det skjedde, gikk det nesten to uker før Noboa uttalte seg om hendelsen

Regjeringen har fortsatt å insistere på militarisering som en løsning på sikkerhetsproblemet, til tross for at volden i landet ikke har gått nevneverdig ned. Men Noboa sin strategi med mano dura (hard hånd) handler ikke bare om sikkerhetspolitikk, det er også en politisk strategi. Det har blitt argumentert for at strategien har fungert godt politisk, om enn ikke sikkerhetsmessig⁵. Han fikk for eksempel støtte for flere av sine sikkerhetstiltak i folkeavstemning vinteren 2024. Ved valget i 2025 vant han klart over

andrekandidat Luisa González, i et valg der han også fikk flertall i nasjonalforsamlingen.

Etter gjenvalget i 2025 har Daniel Noboa gått i en mer tydelig autoritær retning. Blant annet har han brukt sitt parlamentariske flertall til å hastefremme en omfattende lovpakke bestående av fem lover, som del av et bredere nyliberalt prosjekt og for å konsolidere egen makt. Lovene, som ble presentert som “økonomiske hastelover”, omhandlet alt fra å gi skatteletter til multinasjonale selskaper, utvidede fullmakter til overvåkning av borgere, “tiltak mot korrupsjon” som innebærer økt politisk kontroll av midler og aktiviteter til organisasjoner og sosiale bevegelser, og økte fullmakter til presidenten om bevilgninger av penger til å bekjempe “den interne konflikten” (det vil si: mer penger til politi og militæret). Disse lovene ble fremmet med svært begrenset offentlig debatt, ofte gjennom nødprosedyre. Flere

Bananarving Noboa og hans nye Ecuador. Graffiti fra Quito. Foto: Hanna Steffenak

5 Córdova-Alarcón, L. (2025). El estado de guerra como mecanismo de dominación política en Ecuador. Fundación Rosa Luxemburg Oficina Región Andina. https://rosalux.org.ec/pdfs/recurso_compartido_publico_de_archivo-nextcloud-rls-cloud.pdf

Flere ganger har det ecuadorianske folket demonstrert mot innstrammings-politikken til Det Internasjonale Pengefondet. Bilde fra den nasjonale streiken i 2022. Foto: Pablo Echeverría

av lovene har i ettertid blitt delvis suspendert av grunnlovsdomstolen for å være i strid med grunnloven og for manglende prosedyremessig legitimitet. Samtidig har Noboa implementert en omfattende omstrukturering av statsapparatet: blant annet ble seks departementer lagt ned og over 5000 statlige ansatte mistet jobben nærmest over natta.⁶ Denne nyliberale omstruktureringen, som også er konsekvensene av en avtale mellom Ecuador og Det Internasjonale Pengefondet (IMF), skjer parallelt med den permanente unntakstilstanden og militariseringen.

Nasjonal streik

18. september 2025 erklærte Konføderasjonen av urfolksnasjonaliteter i Ecuador (Confederación de Nacionalidades Indígenas del Ecuador, CONAIE) nasjonal streik (paro nacional) etter at Noboa 12. september signerte et dekret som fjernet subsidien på diesel. Selv

om streiken ble erklært som et umiddelbart svar på fjerningen av drivstoffsubsidien og dets sosiale konsekvenser, er den også et svar på Noboas nyliberale prosjekt og repressive politikk.

Etter at streiken startet 22. september erklærte Noboa (igjen) unntakstilstand i flere provinser. Protestene, som var mest konsentrert i provinsene utenfor Quito, særlig i Imbabura, ble møtt med brutal vold fra offentlig hold. Det har blitt meldt om vilkårlige arrestasjoner og ransaker av fredelige demonstranter, vold og overdreven bruk av tåregass, også inn i hjemmene til folk. Hittil er tre personer bekreftet døde i demonstrasjonene, alle tre medlemmer av urfolkssamfunn. En av dem er Efraín Fúez, fra Cotacachi, Imbabura, som ble skutt i ryggen av offentlige styrker. Drapet er av menneskerettighets- og urfolksorganisasjoner blitt omtalt som en "utenomrettslig henrettelse". Over 300 ble også skadet i

demonstrasjonene, mange av skarpe skudd. Ifølge myndighetene er 137 blitt pågrepet, selv om menneskerettighetsorganisasjoner melder om over 200 pågrepne.⁷ Tolv personer som ble arrestert etter at de deltok i demonstrasjoner i Otavalo på streikens første dag er også blitt anklaget av staten for terrorisme.⁸ Forsøk på dialog mellom myndighetene og CONAIE har foreløpig ikke ført frem.

Midt i protestene prøver også Noboa å få gjennom enda en omstridt reform, nemlig nedsettelsen av en ny grunnlovsgivende forsamling (asamblea constituyente) med fullmakt til å skrive en ny grunnlov. Etter at Grunnlovsdomstolen avsto nedsettelsen av forsamlingen gjennom dekret, ble det godkjent at spørsmålet skal stilles i en planlagt folkeavstemning den 16. november. Forslaget om grunnlovsgivende forsamling har blitt møtt med mye kritikk, og særlig urfolksorganisasjoner er redde for at Noboa kommer til å ta vekk kollektive rettigheter og beskyttelse nedfelt i dagens grunnlov hvis han får mulighet til å skrive ny. Andre spørsmål som skal stilles i denne samme folkeavstemningen er blant annet om det på nytt skal åpnes for utenlandske militærbaser (som har vært forbudt siden 2009), og altså gå enda et skritt videre i militariseringen av landet, i tillegg til om politiske partier skal miste statlig finansiering, og om kasinoer skal bli lovlige igjen.

Etter at streiken ble avblåst av CONAIE etter 31 dager, blant annet som følge av den brutale volden fra sikkerhetsstyrkene og regjeringens manglende vilje til å inngå dialog med bevegelsene, har CONAIE sammen med flere grasrotorganisasjoner startet en kampanje for å stemme nei på alle spørsmålene i den kommende folkeavstemningen. Det er stor bekymring for at dersom Noboa får mulighet til å utarbeide en ny grunnlov, vil han bruke anledningen til å avskaffe den plurinasjonale staten, og dermed svekke eller fjerne både kollektive rettigheter og naturens iboende rettigheter, slik de er nedfelt i dagens grunnlov.

#ElNuevoEcuador

Isabela Ponce avslutter sin artikkel med å reflektere over at kanskje det Ecuador hun ikke kjenner igjen, allerede eksisterte i territorier utenfor hennes egen boble i hovedstaden Quito. At på samme måte som Ecuador liksom skulle være en "øy av fred" i Latin-Amerika, var Quito det samme i Ecuador. For særlig provinser på kysten av Ecuador har i mange tiår levd med vold, utpressinger og gjengkontroll som følge av narkohandelen og en fraværende stat.

Likevel er det gode grunner til å mene at Ecuador i hvert fall er i endring. Noboa kaller selv sitt politiske prosjekt for El Nuevo Ecuador, det nye Ecuador. Prosjektet har en logo som brukes i all visuell kommunikasjon fra regjeringshold, elnuevoecuador.ec er regjeringens nettside og hashtaggen #ElNuevoEcuador brukes flittig i regjeringens sosiale medier-kontoer. I det nye Ecuador brukes mano dura-retorikken og kampen mot "terrorisme" ikke bare til å legitimere en sikkerhetsagenda, men også til å skape en politisk situasjon der institusjonelle og sivile motstemmer svekkes. Noboa har brukt krisenarrativet til å konsentrere makt, bygge allianser med forretningseliter og skape et politisk klima der reformer kan gjennomføres uten motstand. Ved å kombinere en sikkerhetsdiskurs med økonomiske reformer og autoritær styringspraksis, framstår Noboa som en ny type teknokratisk og autoritær leder, som bruker frykt for vold og kaos til å gjennomføre en dyptgripende nyliberal agenda.

Det nye Ecuador, i hvert fall Noboas Ecuador, er et militarisert Ecuador.

Samtidig har landets sosiale bevegelser, ledet an av CONAIE, vist at Noboas autoritære prosjekt ikke møtes med taushet. Til tross for regjeringens bruk av fysisk makt og forsøk på å kneble sivile rettigheter, lever demokratiet og kampen for et sosialt rettferdig Ecuador fortsatt i gatene. Og forhåpentligvis vil de en dag klare å skape enda et nytt Ecuador, på folkets premisser.

⁷ https://www.instagram.com/p/DP_xhz9jnjt/?img_index=2&igsh=MW1wd2FzeGhlb29kbA%3D%3D

⁸ GK (2025, 5 oktober) Una cronología del paro en Ecuador en 2025. <https://gk.city/2025/09/22/asi-avanza-pa-ro-ecuador-2025-protestas-vias-cerradas-detenidos/>

⁶ Herrera, S. (2025). El joven Daniel, sus leyes y proyecto. Fundación Rosa Luxemburg Oficina Región Andina. <https://rosalux.org.ec/pdfs/el-joven-daniel-sus-leyes-y-proyecto.pdf>

IT WAS NOT JUST A TRIP: A STORY OF EXILE

JUAN GRAJALES INTERVIEWED BY MARIA CHATZOULI

Tekst: Maria Chatzouli

Juan Grajales

The world is never still; there are always moments of turmoil that push people far from the lives they once knew. For more and more people, Norway is becoming a place of refuge. But how does one reach the point of leaving everything behind, of asking a foreign land to become their new home? It is a journey heavy with loss, courage, longing and never without a cost.

Respect for human rights and international protection for asylum seekers is constantly under pressure. Today, countless asylum seekers and political exiles face threats, violence, and silencing in their home countries. Writers, journalists, and public intellectuals are particularly vulnerable—forced to abandon their work and seek safety abroad when their words become “dangerous”. Their rights are often overlooked, their pleas ignored, and their stories reduced to just statistics. It is within this climate that the story of a writer took place. He, under the weight of political persecution, had no choice but to leave everything behind and eventually become a refugee in Norway. How does all this impact the individual? An individual who is trying to make a life while being opposed to the state’s regulations, and simultaneously needs to adapt to a new one.

Colombia’s Streets of Resistance

On April 29, 2021, Colombia took to the streets. The Finance Minister, José Manuel Restrepo Abondano, under President Alberto Carrasquilla’s administration, introduced a tax reform—seen as shielding the wealthy while burdening the poor—that sparked a *Paro Nacional*, a nationwide strike. What began as a single day of protest spread through cities and towns, with highways blocked, plazas filled, and lively streets. The government, after four days of continuous protest, backed down, withdrawing

the reform. The Finance Minister resigned. But the protests did not fade. Colombians pressed for broader change: fair access to health, education, and protections for indigenous communities and rights. The state’s answer was force and violence. Riot police and military units flooded the cities. Arrests mounted. Fear spread. Yet so did resistance. The *Paro Nacional* became more than a strike; However, all these were accompanied by music and art.

Juan’s story is highly intertwined with this political turmoil. Juan Grajales is a Colombian writer who was at that moment living in Manizales, a city in Colombia, where he also originates from. Juan joined an independent press group on the 5th day of the protests while simultaneously using Facebook and Instagram for live videos and communication. Just a day later, on May 6, the Ministry of Defence reported that its official website had been hacked. Authorities quickly labelled it as “digital terrorism.” What emerged later was even more unsettling: the cyberattack had been orchestrated not by Colombian protesters, but by a U.S.-based company. However, as a response to the “digital terrorism”, the officials cyber-hunted pages and Facebook groups, while profiling people for cyber terrorism.

Meanwhile, there was an incident where a woman was arrested and raped by the policemen while in custody. After her release, she committed suicide. The incident spread rapidly through communities. Occasioned by this incident, Juan wrote on the street outside of his home, “*la policía viola y asesina*” (the police rape and murder). Some days later, on June 16, 2021, the police arrived at Juan’s door. The accusation was “cyberterrorism and vandalism” tied to his online activity and posts about the protests, since he was a writer with a visible digital presence and published books. As long

as they did not have a warrant, Juan did not follow them.

“I was irresponsible, but again, I was only 23 years old. I was feeling guilty. The police, or the people who worked in the police, were calling me and they were harassing me through the phone, threatening me and calling me names. The surveillance was also increased; there was always a car outside of my house, they were watching my friends, and they were following me.”

On June 23, the police called Juan’s mother. They wanted his mother to go to the headquarters of the police, and they explicitly asked her to go without him. The call was also “unofficial”, since there was no legal procedure. The police also visited his best friend’s family, asking for his mother. Due to this, his mother got very upset. She had a serious mental breakdown, and she was admitted to a psychiatric clinic. That was the first time Juan thought of leaving Colombia.

“I cannot stay here any longer, I thought, but at the same time, I didn’t want to believe what was actually happening. I was feeling dazed, not thinking clearly and not really understanding what was going on, but I had the urge to be “absent” to make those problems “absent” for my family and friends”.

After that incident, his family distanced themselves from Juan. Meanwhile, Juan had deleted most of his posts, and he made his social media accounts private. However, at the same time, Juan received an award for being among the 5 best writers in the state of Caldas (from the Caldas Secretary of Culture). He took this chance and used the prize money to leave the country. He got vaccinated (this was taking place during the COVID-19 pandemic) and bought a ticket to the Netherlands.

“It’s a trip, I thought.”

Throughout his journey, Juan kept a journal, which he calls *el Cuaderno*. “That was my company,” he says. His journey continued from Amsterdam to Madrid, Milan to Freiburg, and from there to Hamburg, where he arrived in Copenhagen and stayed with the family of a friend. Meanwhile, in Colombia, there were still mass arrests taking place.

“It was then that I began to understand what was happening. Suddenly, it was me, not just the people from the news; I had become one of them. I was in Copenhagen in November when I heard about the scandal that came out. That the cyber terrorism was a lie, never existed, never happened. The scandal revealed that it had been a fabrication all along—an excuse to arrest and intimidate protesters, but also those posting online. I was afraid to go back. Instead, I accepted the invitation of my friend to go to Tromsø with him and his family for Christmas. It was first my friends from Germany who suggested seeking asylum in Europe, though later (when time was running out and the situation back home was not improving) I began to consider that option seriously. I did not know much about it or what it entailed, as it was just a thought that I was desperately trying to avoid until the very end. While I was in Tromsø for Christmas, planning where to go next, I realised that it did not matter how far away I go (I was already at the “end of the world”), those problems were bigger and faster than me, and they would follow me everywhere.”

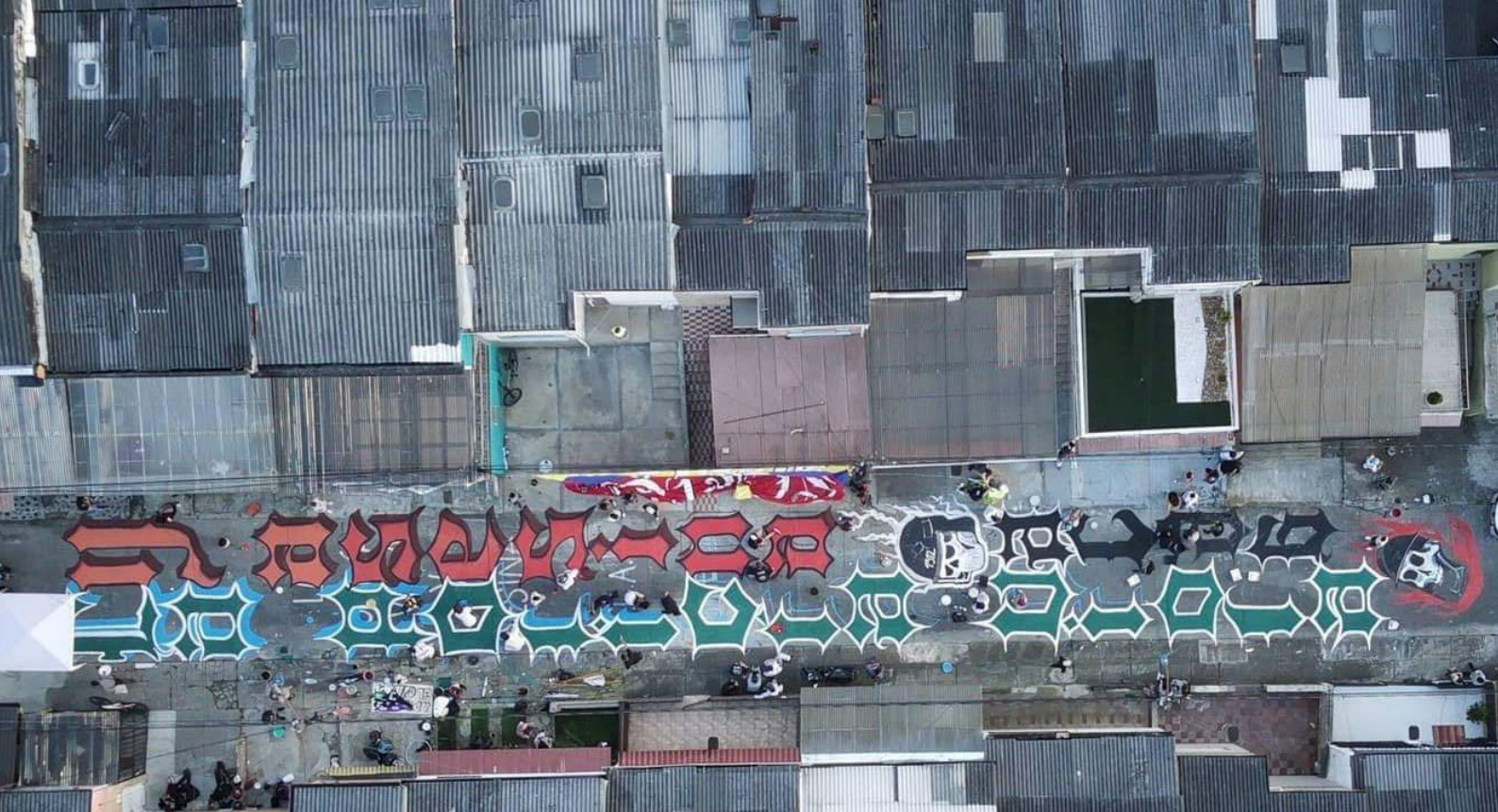
Norway promotes a profile of a safe and peaceful country to live in, a place of refuge, but for whom and under what conditions? What does that promise mean in practice? For Juan, the answer was complicated. Indeed, Juan, not long after, walked into a police station in Oslo and asked for asylum. From there, he was sent to Råde, the country’s national refugee reception centre.

Becoming a refugee

“They gave me two uniforms and took all of my belongings; I was also asked to unlock my phone and submit it to the authorities. It made me feel exposed, vulnerable, and insecure. They said that it was temporary,

The photo shows the street outside of Juan’s house, where he wrote “*la policía viola y asesina*” (the police rape and murder). Photography: Juan Grajales

An aerial photo taken sometime later showing the street outside Juan's house, where supporters echoed Juan's message by spray-painting the same words "La policía viola y asesina". Photography: Pinta Resiste Collective

that it was going to be for 48 hours; it ended up being more than a week. So after those 48 hours had passed, I began to freak out, because I did not know what was true or not, and who to trust".

He did not know how to trust authorities; in Colombia, the authorities were harassing him. He could not trust the Norwegian officials; why would they be different here? It was that moment when he realised his positionality transitioned from being a tourist to being an immigrant, a refugee, a person who is perceived differently. He was placed in a container for quarantine, with nothing but an old phone. The phone was meant for internal communication in case of an emergency. The phone, though, was in Arabic, and he could not find the way to change the language. Three times a day, meals arrived at his door, but no explanations, no information about what would come next.

"Every time they came with the food, they were knocking on the door so hard, it was terrifying. And every day I was asking them for my *Cuaderno* or just a book, but they did not give it to me. Or even a pen and paper, there was nothing there to do, nobody to talk to, and your mind begins to fall apart very fast if you get isolated without really understanding what is going on. I was going crazy in there. It was winter, so the days were short. From my window,

I could only see a huge hill of snow. I had no perception of time."

It was only after seven days that they brought him a tablet through which he had his first interview. The first interview is conducted by the police, and it has the purpose of verifying the identity of the person, their background and in general their profile.

"They were asking me so many questions. They wanted details that were impossible to recall, like do you remember your first address? We had moved several times, and I was 4 years old the first time. So those kinds of questions (involving also addresses of the different schools I attended) were quite overwhelming, since I had already begun to go desperate during the isolation, and I did not know what kind of interview that was, or what kind of information was crucial. At that time, you can think that a simple question like that (asked in such a context and by an authority, while you are not a free citizen but someone locked in a room) can have the biggest effect on your fate."

Under these circumstances, it was very difficult to think clearly and recall all the information they needed. Despite that, he managed to pass the first interview, and therefore, he was moved to a refugee camp.

"I stayed there for three weeks, and I talked to so many people. I was happy that at least I had someone to talk to. I heard incredible stories, why people left, who they travelled with, and how they arrived here. Listening to these stories made me feel quite lucky. I just took the aeroplane and came to Europe, I thought. While I was there, I got my notebook and phone back. I was finally able to inform my family and read the news. For my friends and co-students, I just disappeared. I just never went back to the university, to the library, to the neighbourhood. When I read the news, I saw that there were elections taking place soon, and there was a big concern, but also increased violence back in my country."

Reading the news, while he was hosted in the camp, made him realise that the turmoil he had fled was still deepening at home. After three weeks, he was taken to the *mottak* (reception), next to a military base in the north. It is called Setermoen. There, they offered him a shared double room and got his second interview. They had already checked his profile, and they learned that he was a writer back home, so his case seemed quite clear.

"In the *mottak*, I had a very bad experience with my roommates; they were aggressive, they were making jokes and comments about my sexual identity, and they were harassing me in a way I had not experienced before. In general, both in the camp and in the *mottak*, there was a lot of homophobia. The whole atmosphere there was weird; I was begging the authorities to find me another room in another house, but they didn't, only until a few weeks before I permanently moved to Tromsø. I was not a citizen, nor a resident, so I had fewer rights than a tourist would have, and since I was a tourist shortly before, I could feel the difference. I do recognise that they provided us with food and a roof. I was very lucky that I could speak English, and that as a Colombian, I could have the privilege of coming (initially) as a tourist. Many people left everything behind and crossed the Mediterranean, or walked through the Balkans, or had to jump fences between Belarus and Poland or Lithuania, so for many, this was a good break from all of that. It would have been for me, too, if I were not gay, so

I would not be afraid of just existing. Luckily, after a while, I met some nice people from Venezuela, and I hung out with them the whole day. It was only at night that I went back and slept on the couch to avoid them."

In May 2022, Juan moved to Tromsø, and his life started again. He resumed studying and writing. He started feeling partially normal again. However, there are still many limitations; there are huge gaps in the system, and in many instances, one can be left behind and fall through those gaps without a support system.

"For the last year, I have been feeling like I am an international student. That lasts up until everyone goes back home for Christmas, or for Easter, summer, and any kind of holiday. The students go home, the university is closed, the student apartment blocks are empty, and I am almost the only one who stays. I remember leaving the lights on during Christmas and New Year's, as those were the only ones in my building that were on. All the other windows were black, and I felt like I was living in an abandoned town. The contrast is so bad that I began to hate (or rather fear) long weekends and holidays, because these are the days when I feel alone the most. But at the same time, I am feeling like I do not have any existence. My identity vanished after all these. I cannot go back home, and yes, I do not belong here, and I fear that I will never belong. While I have been here, the xenophobic and far-right speech has become more and more accepted. What happened to Tamina (anm. Nibras Juhar) made me think that it does not matter how well Norwegian you speak, how much you try to blend in, how much you try to erase any trace of otherness (in essence, to erase yourself, your culture and your past) to fit in. Deportation, censorship or violent means are always in the spotlight. Neither here nor home. If my mum dies tomorrow, I cannot go to her funeral; my family will not live forever. It scares me to think about the future, because things in Latin America and in the world in general are deteriorating quickly. I do not feel that there will be an easy fix, nor a fast one. I do activism both because I am terrified about the future and because I also want to exist, for as long as I can."

MISIÓN DE VERIFICACIÓN: VERIFISERING AV DEN COLOMBIANSKE HÆRENS ANGREP PÅ SMÅBØNDER OG URFOLK I CAJIBÍO, CAUCA

Tekst og foto: Elisabeth Vatland/
Solidaritetsbrigaden i Colombia 2025

29. mars i år angrep den colombianske hæren småbønder og urfolk som kjemper for retten til jord i kommunen Cajibío i Cauca, Colombia. 10. juli angrep de igjen og fordrev et helt lokalsamfunn fra deres territorier. Dette er eksempler på hvordan militariseringen av Colombia fører til at småbønder, urfolk og afrocolombianere møter vold mens de fredelig kjemper for sine rettigheter. Ettersom staten selv ikke etterforsker hendelsene eller vedkjenner voldsbruken, må de sosiale organisasjonene ta på seg disse oppgavene

Smurfit Westrock hevder deres plantasjer genererer arbeidsplasser til lokalsamfunnene i området. I virkeligheten okkuperer de jorda til småbønder, og forårsaker miljø- og menneskerettighetsbrudd.

selv. Derfor ble det den 6. juni organisert en slags befaringsfor sivilsamfunnet og internasjonale organisasjoner, for å gjennomgå og verifisere hendelsene fra 29. mars, hvor solidaritetsbrigaden deltok.

Kampen mot Smurfit Westrock

De som ble angrepet er en del av en større kamp mot det multinasjonale celluloseselskapet Smurfit Westrock. De arbeider aktivt for å ta tilbake jordbruksområder okkupert av selskapet.

Dette gjør de ved å hogge ned plantasjonene av eukalyptus og furu for å kunne bruke områdene til matproduksjon. Selskapet er tilstede i flere av Colombias regioner, og Smurfit Westrocks plantasjoner bidrar til landtap, forurensning og uttørring av vannkilder og jord for flere lokalsamfunn og urfolksgreper. I tillegg til plantasjonene har selskapet også flere cellulosefabrikker i landet. En slik fabrikk finnes blant annet i Yumbo, utenfor Cali, hvor store deler av lokalbefolkningen sliter med helseproblemer relatert til kraftig luftforurensning fra industri i området.

Kampen om jord

Smurfit Westrock har siden 1980-tallet vært til stede i regionen Cauca. Selskapet har utnyttet landets væpnede konflikt og fordrivelser av lokalsamfunn til å kjøpe opp enorme landbruksområder i regionen. Liknende historier om landran tilknyttet konflikten finnes over hele Colombia, som har fordrevet småbønder og urfolk i stor skala.

Den mangelfulle implementeringen av fredsavtalen fra 2016 i Colombia, som i stor grad omhandler jordreform, er tydelig i regionen. Jorda som eies av de store jordeierne, som for eksempel Smurfit Westrock, blir i liten eller ingen grad gitt tilbake til lokalsamfunnene. Tvert imot, fortsetter Smurfit Westrock med utvidelser av sine plantasjoner. Dette på tross av avtalene selskapet har gjort med staten, som sier at de ikke kan kjøpe opp mer jord i området. For å omgå disse avtalene inngår selskapet heller leieavtaler med bønder i området, og bidrar slik også til å splitte og skape konflikt innad i lokalsamfunnene mellom dem som velger å leie ut og dem som ikke gjør det. Den colombianske staten har også tilbudt seg å kjøpe land av Smurfit Westrock, som en del av jordreformen, men dette har ikke selskapet sagt seg villig til. Jordreformen er avhengig av at de store jordeierne selger jord til staten, slik at dette kan omfordes til folket. Om jordeierne nekter å selge, setter dette en stopper for implementeringen av jordreformen.

Ettersom lokalsamfunnene ikke opplever en implementering av jordreformen, ser de seg nødt til selv å okkupere og ta tilbake jorden som tidligere har tilhørt dem. Dette kalles "å rekuperere jorda", og innebærer at de tar tilbake jord for å gjeninnføre matproduksjon, diversitet og liv. Mangelen på jord er en realitet for mange som bor i området, og de kjemper en hard kamp for tilstedeværelse på bygda og en rettferdig jordfordeling.

Alvorlige anklager mot Smurfit Westrock

Sosiale organisasjoner i Colombia, blant annet LAGs samarbeidspartner CNA (Coordinador Nacional Agrario, Den nasjonale Bondekoordinasjonen), anklager Smurfit Westrock for en rekke alvorlige forhold. De krever etterforskning fra regjeringens side angående voldshendelser tilknyttet den nasjonale hæren, Smurfit Westrocks koblinger til ulovlige væpnede aktører og mulige bestikkelser og manipulering av miljøpolitikk. De sosiale bevegelsene ber regjeringen overholde avtalen om jordreform i

Colombia, og ved å gjennomføre en reform som er folkelig og helhetlig.

Selskapet driver også omfattende svertekampanjer av dem som tar tilbake jord og de sosiale organisasjonene i området. Sammen med den nasjonale hæren anklager de dem for å tilhøre dissidentgrupper av FARC. Aktivister blir stigmatisert og kriminalisert, en tendens som finnes i hele Colombia. Statens uvillighet til å etterforske hendelsene bygger opp under hærens fortellinger om dem som tar tilbake jorda, og gjør dem i enda større utsatte.

Oljefondets investeringer

Smurfit Westrock er en av verdens største papp- og papirprodusenter. Selskapet har base i Irland, med sterkt eierskap i USA og over hele verden. Blant annet har Oljefondet når dette skrives en eierandel på 3,41 % i selskapet. Dette anses som unormalt høyt i henhold til fondets retningslinjer om "lavrisikoinvesteringer".

Norge var stolte av å spille en rolle under signeringen av fredsavtalen i Colombia i 2016 mellom den colombianske staten og FARC, og står i dag som garantistland for dens implementering. Norge har altså et ansvar for å følge opp avtalen, som når det angår jordreform, i liten grad gjennomføres. Norges dobbeltmoral kommer i dette eksempelet tydelig frem. På den ene siden har vi investeringer i et selskap som bryter miljø- og menneskerettigheter og aktivt motarbeider jordreform, mens vi på andre siden står som garantistland for at den implementeres.

Økt aggresjon mot aktivister

Hendelsene 29. mars, i tillegg til fordrivelsen 10. juli, er begge eksempler på økt aggresjon fra Smurfit Westrocks og den nasjonale hærens side. Det kreves umiddelbar handling for å forhindre nåværende og fremtidige brudd på menneskerettigheter, kriminalisering av aktivister og vold rettet mot lokalsamfunn og urfolksgreper.

Oversettelse av Elisabeth Vatland. Hendelser beskrevet i rapport fra TEVIIC (Territorio de Vida Interétnico e Intercultural de Cajibío) og alliansen mot Smurfit Westrock (Alianza por la Vida, la Naturaleza y los Territorios).

Hendelsene 29. mars 2025:

1. Mobiliseringsstart: Kl 07:00 starter en gruppe småbønder å kutte ned trær på gården La Juliana i La Venta, Cajibío, for å aktivt ta tilbake jord fra Smurfit Westrock. De arbeider med machete.
2. Angrep med skarpe skudd: Kl 07:20, mens småbøndene kutter ned eukalyptus på plantasjene til Smurfit Westrock, ankommer en gruppe militære fra den nasjonale hæren, nærmere bestemt fra “Batallon de Infatería nummer 7”, og de åpner ild mot småbøndene.
3. Skuddskade: Kl 07:20 blir en tilfeldig forbigående fanget midt i angrepet. Han blir livredd av smellene, forsøker å snu, og blir overrasket med en kule i venstre arm.
4. Trusler: Rundt kl 07:45 spør den skadede personen en forbigående motorsyklist om hjelp til å komme seg til sykehuset. Idet en annen motorsyklist også stopper for å hjelpe, kommer en soldat ut fra et gjemmede i nærheten. Soldaten forsøker å hindre motorsyklistene i å hjelpe, ved å true og sikte på dem med skytevåpen, i tillegg til å forsøke å slå en av dem.
5. Forfølgelse: Fra kl. 07:20 til ca. kl 08:00 forfølger og skyter militæret etter småbøndene som tar tilbake jord gjennom en rute som krysser tre bygder.
6. Trusler: Ca. kl 08:00 drar fire kvinner fra hjemmene sine i La Viuda etter en melding fra en nær nabo om at noen soldater forsøker å stjele arbeidsverktøyene deres. På veien møter de en gruppe på ti soldater, som sikter på dem med geværene sine og truer dem. De blir hindret i å passere og beskyldt for å tilhøre en væpnet gruppe.

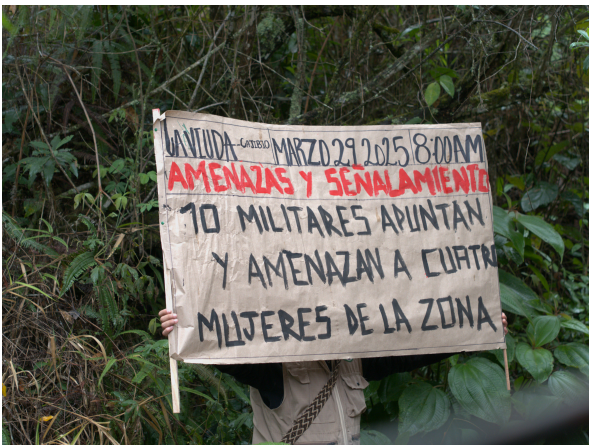
Urfolkets Nasas myndighet i Path Yu drar til hendelsesstedet for å få oversikt over situasjonen og møter medlemmer fra den offentlige styrken som skyter mot et område rundt 200 meter fra urfolksreservatet deres. Senere drar medlemmer fra hæren inn i reservatet, uten godkjenning fra hverken juridisk autoritet eller urbefolkningens autoritet. Mens de er inne på området kaster de ut ord som “indianske jævlr”. Samtidig skyter andre soldater i retning av gårdene til medlemmer av reservatet, hvor det på dette tidspunktet befinner seg småbønder som arbeider.

7. Trusler med skytevåpen: Kl 08:45 blir en Chiva (type buss) med kvinner fra en småbrukerorganisasjon stoppet i La Unión, på vei til La Venta, av en gruppe soldater. Soldatene avfyrrer skudd i været, fornærmer dem, og forhindrer dem i å passere i mer enn en halv time.
8. Truende avhør og press til å innrømme kriminalitet: Kl 08:50 ankommer den skadede mannen helsesenteret i Cajibío i søken etter helsehjelp. Her blir han etter 20 minutter tilnærmet av ti ansatte fra militæret, som presser ham til å inkriminere seg selv ved å si at han er del av en ulovlig væpnet gruppe.

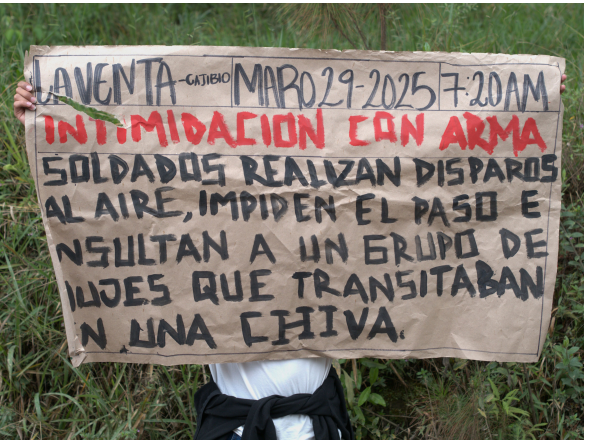
Mens de presser den skadede personen til å inkriminere seg, isolerer de motorsyklisten som tok den skadede til helsesenteret, og gjennomgår eiendelene hans, inkludert telefonen. De forsøker å presse motorsyklisten til å vitne mot den skadede.

"29. mars 2025 kl. 07:20 angrep den nasjonale hæren i Colombia småbønder som kjemper for å ta tilbake jord i Cajibío."

"10 soldater fra den nasjonale hæren truer en gruppe lokale kvinner."

"Soldater fra den nasjonale hæren stopper en Chiva. De truer kvinnene ombord og hindrer dem i å passere."

9. Ulovlig sjekkpunkt: Rundt kl 10:30 etablerer en gruppe på nesten femten soldater et ulovlig sjekkpunkt i El Cofre, nær sektoren La Margarita, hvor de holder igjen og uriktig anklager lokalbefolkningen for å være medlemmer av ulovlige væpnede grupper. De anholder en tilfeldig valgt småbonde, og begrunner det i måten han er kledd på og med at han bærer machete. En person fra menneskerettighetskommisjonen drar til sjekkpunktet og snakker med medlemmer av militæret. Personen observerer ulike former for utpeking og stigmatisering av småbøndene i området.
10. Stigmatisering og forsøk på falsk positiv: I ulike sosiale medier, påstår medlemmer av den nasjonale hæren at angrepet det her er referert til, i realiteten var en konfrontasjon med FARC-dissidenter, som skjedde som en respons på meldinger fra lokalsamfunnet om tilstedeværelse av væpnede aktører. Militærets versjon er et tydelig forsøk på å manipulere faktaene og gjøre dem til ‘falske positive’. Operasjonens styrke (den inkluderte stridsvogner) og den kjappe responsen, tyder på at operasjonen var godt forberedt og at de militære allerede befant seg i nærheten. Ifølge lokalsamfunnene er det mulig at militæret befant seg på hovedkvarteret til Smurfit Westrock, som ligger 1 kilometer fra stedet hvor angrepet startet.

Angrepet skjedde i en eukalyptusplantasje. Vi kunne fremdeles se kulehull i trærne og finne kuler på bakken.

Stigmatisering av småbønder i Colombia: Som følge av en retorikk, særlig brukt av tidligere president Uribe, stigmatiseres småbønder for å ha tilknytning til geriljaen i Colombia. Den væpnede konflikten har i stor grad foregått på landsbygda, og typiske kjennetegn på småbønder, som gummistøvler og machete, har for mange blitt synonymt med gerilja. Stigmatiseringen vanskeliggjør småbønders situasjon ytterligere, og mange opplever mistenkeliggjøring og diskriminering, særlig fra den nasjonale hæren.

Falsos positivos: “Falsk positiv” på norsk, refererer til en rekke systematiske drap på sivile begått av den nasjonale hæren i Colombia. Soldater har kidnappet og drept flere tusen, ofte unge småbønder, ikledd dem geriljauniform og hevdet de var drept i kamp mot geriljagruppene. Under Uribes krig mot geriljaen fikk soldater utlovet belønninger dersom de kunne bevise at de hadde drept gerijasoldater. Dette resulterte i at uskyldige mennesker ble ofret for å forbedre regjeringens statistikk.

Hvordan var befaringen og hvorfor ble den gjennomført?

Befaringen ble gjennomført den 6. juni 2025, og brigaden var til stede for å bidra til å verifisere hendelsene og vise solidaritet med dem som kjemper for å ta tilbake jorda. Befaringen ble arrangert gjennom et samarbeid mellom ulike organisasjoner, og mer enn 100 personer fra både nasjonale og internasjonale organisasjoner deltok.

Befaringen tok oss og de andre deltakerne med på en rute med flere stopp, hvor de ulike hendelsene ble gjennomgått. Midt i befaringen stoppet vi opp og gikk ut av bussen for å holde en kort demonstrasjon med appeller. Deretter gikk vi inn i eukalyptusplantasjen for å se på skuddsårene i trærne. Det ga sterke inntrykk å fremdeles finne kuler på bakken, og se sår som ennå ikke hadde grodd. Befaringen ble avsluttet med et felles møte og panelsamtale, hvor også lokale småbønder og urfolk deltok. De fortalte om sine opplevelser denne dagen, men også tidligere opplevelser fra å kjempe mot et multinasjonalt selskap som Smurfit Westrock.

Det ble også rettet hard kritikk mot staten, som ikke har tatt initiativ til å etterforske hendelsene forårsaket av det nasjonale militæret. Det var av denne grunn de ulike menneskerettighets-, småbonde- og urfolksorganisasjonene så seg nødt til å utføre disse oppgavene selv, og en slik befarings for å verifisere hendelsene ble organisert. Det er likevel ikke særlig overraskende, da de sosiale bevegelsene i Colombia ofte utfører grunnleggende samfunnsoppgaver staten ikke tar ansvar for, som for eksempel veibygging, utdanning og etablering av vannsystemer/akvadukter.

Ny hendelse 10. juli:

Den 10. juli angriper den colombianske hæren igjen småbønder som arbeider med å ta tilbake jord i Cajibío, Cauca. Denne gangen angriper de et lokalsamfunn etablert på jord de har tatt tilbake fra Smurfit Westrock.

Lokalsamfunnet som bor her, på gården La Capilla i småbygda Palacé, har bygget hus og dyrket jorda gjennom fire år. Jord, som tidligere var monokulturer av eukalyptus og gran, tilhørende Smurfit Westrock. Jord, som før hadde som viktigste funksjon å forsyne vestlige land med celluloseprodukter, men som nå livnærer familier.

Familier, inkludert små barn og eldre, blir alle fordrevet fra hjemmene sine av statlige styrker og ansatte fra Smurfit Westrock. Hele 990 soldater, politi, UNDEMO og ansatte fra Smurfit Westrock fordriver et lokalsamfunn på, etter det vi har blitt fortalt, 60 familier. De er væpnet med skytevåpen, stridsvogner og tåregass. De destruerer avlinger, river og brenner ned hus. Slik ødelegger de fire års arbeid for å bygge opp et levende lokalsamfunn, basert på kollektivismen og agroøkologi, i et område som tidligere var uten liv og mangfold, uttørket og forurenset av pesticider.

Hva skjer videre?

Organisasjonene som arrangerte befaringen for å verifisere hendelsene har dannet en allianse, *Alianza por la Vida, la Naturaleza y los Territorios*, som blant annet LAG tar del i. Alliansen skal arbeide videre med en internasjonal kampanje mot Smurfit Westrock, for å sette fokus på miljø- og menneskerettighetsbruddene de forårsaker og presse dem til å forbedre deres virksomheter.

I Norge, og for LAG, fortsetter arbeidet med å ansvarliggjøre den norske staten for sine investeringer i selskapet gjennom Oljefondet. I 2024 var en colombiansk delegasjon av urfolks- og bondeledere på besøk i Norge. De hadde møter med Oljefondet, norske politikere og sivilsamfunn. Ønsket deres var å sette fokus på miljø- og menneskerettighetsbruddene de opplever knyttet til selskapet, og å utfordre Oljefondet på deres investeringer. Våren 2026 håper vi igjen å få besøk av representanter fra TEVIIC¹, og å arbeide videre politisk med saken sammen med dem. Brigaden har også en kampanje mot selskapet og Norges investeringer denne høsten, kalt PAPP OG FALSKE SKOGER – NORGES TO ANSIKT I COLOMBIA.

Følg med!

INGEN FRED UTEN KVINNER!

KVINNERS USYNLIGGJØRING I FREDSPROSESSEN I COLOMBIA

Tekst: Martha

Foto: Juan Cristobal Zulueta

Den 26. september 2016 i den colombianske kystbyen Cartagena samlet det seg folkemengder kledd i hvitt for å feire undertegnelsen av fredsavtalen mellom den colombianske regjeringen og FARC-geriljaen. Etter mer enn 50 år med borgerkrig så mange colombianere på fredsavtalen med stor optimisme og som et viktig steg mot en bedre fremtid. Bildene fra denne dagen viser håndtrykket mellom daværende president Juan Manuel Santos og FARC-leder Timoleon Jimenez. Bak dem applauderer statlige ledere fra hele Latin-Amerika. Flere i publikum tørker tårer og det viftes med hvite lommetørklær som symbol på fred og rettferdighet.

Bildene forteller også en historie om kvinners påfallende fravær – et fåtall av de som sirkulerer fra denne historiske dagen viser kvinner synlig på scenen der avtalen offisielt signeres. Dette på tross av at fredsavtalen som ble signert er den i verden med sterkest kjønnsprofil – den ble aktivt utarbeidet med formål om likestilling og med fokus på å ta hensyn til hvordan kvinner har blitt påvirket av krig og konflikt. Likevel kan den mannsdominerte forsamlingen i Cartagena denne dagen tolkes som et symbol på kvinners usynliggjøring både i krig og i fred.

Kvinner var i stor grad utelukket fra det politiske livet frem mot 1950-tallet i Colombia. I 1954 fikk kvinner stemmerett, og det var først på 90-tallet, etter ny grunnlov i 1991, at kvinner på alvor begynte å få politisk representasjon. Slik ble kvinnelige representanter i politikken mer normalisert, både på nasjonalt og lokalt nivå. I 2018 valgte det colombianske folk for første gang en kvinnelig visepresident, og i påfølgende

periode ble Francia Marquez valgt som første afrocolombianske visepresident – et tydelig tegn på denne trenden.

I prosessen rundt fredsavtalen fra 2016, var det kvinnelige representanter til stede fra de første dialogsamtalene som startet i 2012. En av de involverte var den colombianske statsviteren Maria Emma Willis. Hun har beskrevet hvordan kvinner fysisk ble plassert bakerst ved forhandlingsbordet. Hun har også beskrevet hvordan hun opplevde holdninger og at flere hadde en tankegang om at fred bare kunne bli oppnådd gjennom forhandling mellom menn. Slik blir det tydelig at likestilling ikke bare handler om kvinners inkludering, men også innebærer holdningsendring, og at dette er like viktig for å utjevne forskjellene.

Flere av de involverte i prosessen har understreket kvinnes viktige rolle når det gjaldt å legge til rette for forhandlinger gjennom relasjonsbygging og det å lette på spenningen blant to parter som aldri før hadde møttes til dialog. I sin bok om kvinnes involvering i fredsavtalen beskriver Britt Schumann hvordan det i prosessen ble opprettet underkommissjoner med tilhørende arbeidsgrupper med spesifikke fokusområder knyttet til de seks grunnleggende forhandlingspunktene i avtalen. Det er i denne sammenheng det ble opprettet en egen likestillingskommissjon der en rekke kvinneorganisasjoner bidro med viktig arbeid for å ivareta kvinners rettigheter. Noe av det viktigste de oppnådde var at avtalen ikke ga amnesti for seksualisert vold. I et land som Colombia, der vold mot kvinner er så utbredt at det har blitt beskrevet av menneskerettighetsorganisasjoner som

en pågående krig, er denne delen av avtalen et avgjørende steg for å beskytte og ivareta kvinners rett til å leve i trygghet.

I tillegg oppnådde likestillingskommissjonen å få innarbeidet hensyn til kjønn i samtlige punkter i avtalen. Schumann understreker den avgjørende rollen til kvinneorganisasjonene i Colombia for å få til dette, ettersom kjønnsaspektet i utgangspunktet ikke ble ansett som særlig viktig for avtalen før disse kom på banen. Sannhetskommissjonen videreførte likestillingskommissjonens arbeid for å få frem kjønnsaspektet i deres arbeid med å løfte frem stemmene til ofrene for konflikten, der kvinner utgjør omtrent 40 prosent. Det er viktig å fremheve at ofrene for konflikten innebærer alle fra dem som omkom, til de som har blitt internt fordrevne, til kvinner utsatt for seksualisert vold og mennesker som ble bortført. Etter flere års arbeid for å kartlegge vitnesbyrd fra ofre, publiserte Sannhetskommissjonen i 2022 en omfattende rapport. Denne gav for første gang en ordentlig innsikt i situasjonen til de mange ofrene for konflikten.

På bakgrunn av dette blir det tydelig at for å oppnå fred for kvinner i Colombia, er det avgjørende at de tar aktivt del i fredsprosessen og er selsagte bidragsyttere i arbeidet for fred og forsoning. Ifølge FN er det bevis på at en mer likestilt fredsprosess fører til mer langvarig fred. De understreker at det å sette søkelyset kvinners rettigheter går hånd i hånd med fredsarbeid, og at begge er nødvendige i en verden preget av konflikt og uro.

Det viktig å understreke at fredsavtalen i Colombia har vært kontroversiell og at mange colombianere har stilt seg kritiske til prosessen. Regjeringen og FARC-geriljaen inngikk offisielt våpenhvile i 2016, men dissidentgrupper og nye paramilitære aktører med tilknytninger til kokainindustrien skaper konflikt i landet. Fra januar til juni i år ble 158 sosiale ledere drept, og fra 2016 har mer enn 1500 blitt drept. Volden rettes i stor grad mot menneskerettighets- og

miljøforkjempere i landsbyene som jobber for å implementere fredsavtalen og sørge for jordfordeling, men også medlemmer av FARC som var med på å signere avtalen har blitt forfulgt og drept. Året 2025 har vært preget av oppblussende konflikt i regionen Catatumbo som grenser mot Venezuela i nord. Vold, konflikt og strafferfrihet preger fremdeles Colombia den dag i dag, og en kan ikke si at fredsavtalen har vært en garanti for fred i landet.

På tross av dette har avtalen symbolisert et ønske om å ta viktige steg i en ny retning – mot fred og forsoning. Sannhetskommissjonens arbeid har vært et viktig forsøk på å lege sårene fra fortiden og gir håp om en bedre fremtid. Mangelen på anerkjennelse rundt kvinners deltagelse i prosessen har vært en rød tråd fra start til slutt, men hva den har vist er kvinners uvurderlige innsats i fredsarbeidet. Fredsavtalen viser hva som kan oppnås når kvinner får en plass ved bordet der strategier utvikles, og det har ført til et viktig paradigmeskifte der kvinner har fått økt synlighet og innflytelse i colombiansk politikk.

Britt Schumann har hedret kvinnekampen i Colombia ved å navngi prosessen som *kvinnes fred i Colombia*. Historien er symbolsk på hvordan kvinner kan bli tilsidesatt i viktige prosesser som direkte påvirker dem og blir nødt til å kjempe om innflytelse og påvirkningskraft som burde vært en selvfølge. Måten kvinner systematisk må arbeide for å få sin stemme hørt og for å belyse urett de blir utsatt for, er en påminnelse om hvor nødvendig og relevant kvinnekampen fortsetter å være i det 21. århundre.

NO AZARA

Sangtekst av La Muchacha

A mi no me azara su pistola,
yo también tengo hambre de matar.
Pero a mi esos fierros no me gustan.
Yo saco las uñas pa' pelear.
Y a mi que me disparen de frente
y que sea en la puerta de mi casa.
Porque yo me muero en tierra mía
y a mi de esta tierra no me sacan.
Y a mi que me disparen de frente
y que sea en la puerta de mi casa.
Porque yo me muero en tierra mía
y a mi de esta tierra no me sacan.
A mi no me calla su sevicia
ni sus mascararas de la maldad.
Porque vengo con combo azaroso
que no come de su autoridad.
Y le hacemos fuerza a la semilla
porque usted la trata de ilegal
tenemos el power de la minga
power y junta pa' alimentar.
Y le hacemos fuerza a semilla
porque usted la trata de ilegal

tenemos el power de la minga
power y junta pa' alimentar.
Y a mi que me disparen de frente
y que sea en la puerta de mi casa.
Porque yo me muero en tierra mía
y a mi de esta tierra no me sacan.
Sapoperra está la cosa
porque la tristeza es mucha.
Altos que son los dolores,
cuando matan a quien lucha.
Y a mi que no me coja la muerte
ni siquiera en la puerta e' mi casa
porque en esta tierra que es tan mía
no tengo que chuparme las balas.
Y a mi que no me coja la muerte
ni siquiera en la puerta e' mi casa.
Porque en esta tierra que es tan mía
no tengo que chuparme sus balas.
Porque en esta tierra que es tan mía
no tengo que chuparme las balas.
Porque en esta tierra que es tan mía
no tengo que chuparme las balas.

Den skremmer ikke

Oversettelse av Maria Chatzouli

Pistolen hans skremmer meg ikke
Jeg har også sult etter å drepe.
Men jeg liker ikke de våpnene.
Jeg tar ut klørne mine for å slåss.
Og meg får de heller skyte forfra,
og det skal være i døra til huset mitt.
For jeg dør på min egen jord,
og fra dette landet får de meg aldri ut.
Og meg får de heller skyte forfra,
og det skal være i døra til huset mitt.
For jeg dør på min egen jord,
og fra dette landet får de meg aldri ut.
Meg stilner ikke deres grusomhet
eller deres masker av ondskap.
For jeg kommer med et fryktløst lag,
som ikke spiser av deres autoritet.
Og vi gir kraft til frøet,
fordi dere behandler det som ulovlig.
Vi har kraften til minga*,
kraft og fellesskap til å nære.
Og vi gir kraft til frøet,
fordi dere behandler det som ulovlig.

Vi har kraften til minga,
kraft og fellesskap til å nære.
Og meg får de heller skyte forfra,
og det skal være i døra til huset mitt.
For jeg dør på min egen jord,
og fra dette landet får de meg aldri ut.
Tingene er jævlig vanskelige,
for sorgen er så stor.
Smerter som er høye fjell,
når de dreper den som kjemper.
Og meg skal ikke døden ta,
ikke engang i døra til huset mitt.
For i dette landet som er så mitt,
skal jeg ikke måtte sluke kulene deres.
Og meg skal ikke døden ta,
ikke engang i døra til huset mitt.
For i dette landet som er så mitt,
skal jeg ikke måtte sluke kulene deres.
For i dette landet som er så mitt
skal jeg ikke måtte sluke kulene.
For i dette landet som er så mitt
skal jeg ikke måtte sluke kulene.

Minga = et kollektivt arbeid

NICARAGUA: ET PARANOID DIKTATUR

Tekst: Nicaraguagruppa, LAG

Det er allerede 46 år siden unge sandinistiske geriljasoldater inntok Managua, hovedstaden i Nicaragua, med kortesjer av lastebiler, busser og kaprede militærkjøretøy som tilhørte det forhatte diktaturet til familiedynastiet Somoza. I løpet av et tiår (1979-90) etablerte det sandinistiske partiet FSLN et pluralistisk sosialistisk samfunn. I motsetning til Cuba inviterte de næringslivet og kirken til å delta i betydelige reformer for å bekjempe fattigdom og fremme grunnleggende rettigheter i et av Latin-Amerikas fattigste land. Den vedvarende krigen gjennom det meste av dette tiåret med angrep fra USA-støttede «Contras» (kontrarevolusjonære), ødela i stor grad det økonomiske grunnlaget for de reformene revolusjonen satte seg som mål. Krigen førte til en betydelig militarisering av Nicaragua, og undergravde også mange av de demokratiske verdiene.

Da FSLN tapte valget i 1990 ble partiet splittet i én demokratisk fløy ledet av tidligere visepresident Sergio Ramírez, og én autoritær fløy med støtte i militæret ledet av tidligere president Daniel Ortega. Mens den demokratiske fløyen trådte ut av FSLN og opprettet et nytt parti som aldri klarte å skaffe seg folkelig oppslutning, ble Ortega sitt grep om det autoritære partiet sterkere. Etter tre valgnederlag ble han omsider valgt til president i 2006, og per dags dato er det ingenting som tyder på at han har planer om å gi fra seg makten. Nicaragua har utviklet seg til å bli et diktatur og et familiedynasti hvor Ortegas ektefelle Rosario Murillo spiller en betydelig rolle, senest som «med-president» ifølge en ny grunnlovsreform.

På 1980-tallet utgjorde Ortega en del av et kollektivt lederskap bestående av ni comandantes (ledere), tre fra hver av de tre retningene i sandinstgeriljaen. Det er beskrivende for dagens autoritære utgave av FSLN at alle de øvrige åtte comandantes som fremdeles lever har blitt dømt til fengselsstraffer eller de har reist i eksil, fordi de kritiserer regjeringen. Motkandidater til Ortega i de siste valgene har også blitt arrestert. Det er ikke lenger rom for noen form for meningsforskjeller i dagens Nicaragua. Vi som har arbeidet solidarisk med Nicaragua

siden 1979 har nå lite tilgang på informasjon fra Nicaragua ettersom våre venner og kontakter enten er fengslet, lever i eksil eller velger å holde en lav profil for å skåne seg selv og sine familier. Mange av disse har blitt fratatt eiendommer, bankkontoer, pensjoner og statsborgerskap.

Direkte brutal undertrykking har blitt særlig utbredt etter store student-demonstrasjoner i 2018, da flere hundre demonstranter mistet livet. Politiet – som tidligere ble karakterisert som noe av det beste i Latin Amerika – har nå blitt et undertrykkelsesapparat for regimet, støttet av maskerte gjenger som uhindret får forgripe seg på kritiske borgere. Domstolene har blitt fullstendig politisert og dømmer opposisjonelle til fengselsstraffer med anti-terror lovgivning. Ytringsfriheten er kneblet og universiteter har blitt stengt av staten. Valglovene har blitt tilpasset sannsynligheten for evig gjenvalg av Ortega-Murillo, hvis økonomiske familiedynasti nå er mer omfattende enn det tidligere Somoza-dynastiet. I 2025 har paranoiaen til presidentparet også gått ut over trofaste medarbeidere. Tidligere revolusjonskommandanter, funksjonærer, tidligere militære og politioffiserer blir nå stemplet som «forrædere av fedrelandet» som konspirerer mot staten. Dette er ledd i en prosess for å beholde full kontroll over partiet og dermed staten.

Det er utfordrende å drive solidaritetsarbeid for Nicaragua i denne situasjonen. Opposisjonen mot regimet er fragmentert, for en stor del lever i eksil. Oppmerksomheten rundt Nicaragua drukner i det store antallet internasjonale krisesituasjoner. Det autoritære grepet fra Ortega-Murillo øker måned for måned og de fleste politiske analysene handler om i hvilken grad regimet kollapse når Ortega ikke lenger er i live, og hvilken evne Murillo har til å beholde kontrollen om hun overlever sin mann.

Dette er selvsagt et dystert perspektiv. Men i dag må vi konstatere at Nicaragua mangler en troverdig opposisjon som står klar til å overta, og som enda mindre kan skape en radikal endring, slik som de modige sandinister gjorde for 46 år siden.

Foto bakside:

Barcarena, Pará. Brasil.

Den 24. oktober blokkerte tradisjonelle samfunn i Amazonas motorveien ved Tauá-territoriet i en aksjon for klimarettferdighet.

Her blokkerte hundrevis av mennesker motorveien – inkludert urfolk, quilombola-samfunn, småbønder og representanter for sosiale bevegelser, for å fordømme miljøkriminalitet og ødeleggelsen av territoriene til tradisjonelle befolkninger i det nordøstlige Pará, forårsaket av selskapers forurensende praksis.

Foran Tauá-territoriet fordømte bannere og plakater konsekvensene av industrikomplekset i Barcarena, som har forvandlet dette territoriet til en offersone (zona de sacrificio). Blant bannerne var også et rettet direkte mot Norsk Hydro og det franske selskapet Imerys:

Hydro, Imerys - dere er miserien til vårt folk!

På slutten av demonstrasjonen ble et brev levert til statsadvokaten i Barcarena, Márcio Maués, som lovet å imøtekomme kravene.

Foto: Raoni Figueiredo/Maruja Produções

